BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

POMPONIVS MELA
DE CHOROGRAPHIA

EDIDIT
C. FRICK

1880

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

POMPONII MELAE
DE
CHOROGRAPHIA
LIBRI TRES.

RECOGNOVIT
CAROLUS FRICK.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXXX.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

Printed in Germany

HERMANNO PETRI

DIRECTORI GYMNASII HUXARIENSIS

S.

PRAEFATIO

Pomponius Mela Tingenterae in oppido Hispaniae Baeticae natus[1]) de chorographia libros tres composuit anno 40/41 p. Chr. imperatore Caligula, cuius de Britannia triumphum haud dubie innuit III 49: „quippe tamdiu clausam (*sc.* Britanniam) aperit ecce principum maximus, nec indomitarum modo ante se verum ignotarum quoque gentium victor, propriarum rerum fidem ut bello affectavit, ita triumpho declaraturus portat.“ Quae verba non ad Claudii triumphum anno 44 p. Chr. de Britannis actum referenda esse — id quod voluit Bursian in Iahnii annal. XCIX (1869) p. 630 — nuper in Philol. XXXIV p. 741 ex eo collegi, quod Mela divisionem Mauretaniae in Mauretaniam Tingitanam et Mauretaniam Caesariensem ab hoc principe factam ignorat[2]).

Melae orbis descriptio arte rhetorica condita[3]) lecto-

1) v. II 96.

2) v. I 25—33; Dio 60, 9, 5; Plin. N. H. V 2, 11; J. Marquardt Römische Staatsverwaltung I p. 323.

3) v. I 1 facundiae minime capax; Tzschucke t. I p. XXXV. Melam Sallustii imitatorem fuisse vidit F. Vogel in actis Seminarii Philologici Erlangensis 1878 p. 317, sed numerus exemplorum, quibus consensum utriusque scriptoris demonstrare studuit, multo amplificandus est. Non absonum videtur locos colligere:

Mela	**Sallustius**
II 81 lacus — tenuis aditu	I. 91, 7 locus — aditu difficilis
I 57 intima aedium	C. 20, 1 abdita pars aedium
I 34 Carthago Romani imperii pertinax aemula	C. 10, 1 Carthago, aemula inperi Romani
II 92 Saguntum fide atque aerumnis incluta	H. II 21 D. Saguntini fide atque aerumnis incluti
I 115 Tanais — aestus hiememque iuxta ferens	I. 85, 33 hiemem et aestatem iuxta pati
II 86 penuria aquarum	I. 17, 5 paenuria aquarum
I 106 asperi inculti III 28 asperi incultique	I. 18, 1 asperi incultique

ribus multa praebebat invitamenta, itaque factum est, ut non solum a veteribus, sed etiam a posterioris aevi

---

Mela	**Sallustius**
I 110 ferae incultaeque gentes	I. 80, 1 genus hominum ferum incultumque
III 21 Garunna — iactat navigantes atrociter	I. 37, 1 atrociter respublica agitabatur
III 95 campi patentes	I. 101, 11 / 105, 3 } campi patentes
I 41 cibus est caro plurimum ferina	I. 18, 1 cibus erat caro ferina
III 28 carne vescantur	I. 89, 7 ferina carne vescebantur
I 37 condicione bellum dirimere	I. 112, 1 conditionibus bellum poni posse
III 51 longius a continenti	H. III 57 longe a continenti
III 93 detracta occisis coria	H. IV 2 coria recens detracta
III 95 crebri ignes micant	I. 98, 6. 106, 4. H. III 67, 5 crebri ignes
III 100 exusta	I. 19, 6 loca exusta
III 35 ferire hostem	C. 7, 6. 60, 4. I. 85, 33 hostem ferire
I 21 malefico genere animalium II 126 malefico genere serpentium	I. 17, 6 malifici generis animalia
III 102 abundant sua sponte genitis	H. I 61 suopte ingenio alimenta gignunt
III 91 incessit libido	C. 13, 3 lubido incesserat
I 107 inconditis moribus	H. I 33 inconditae vitae mos
III 100 infesta serpentibus	I. 89, 5 infesta serpentibus
III 38 mare — saevum sine portibus	I. 17, 5 mare saevom inportuosum
III 28 ius in viribus	H. I 33 ius in viribus
I 41 vasa ligno fiunt	I. 75, 4 vasa lignea
I 41 domicilia quae mapalia appellantur	I. 18, 8 aedificia, quae mapalia illi vocant
I 42 ubi dies deficit ibi noctem agunt	I. 18, 2 sedes quas nox coegerat, habebant
II 12 exemptumque sanguinem ubi permiscuere degustant	C. 22, 1 humani corporis sanguinem vino permixtum — degustavissent
I 64 armis petere	C. 21, 1 armis petere
II 2 pro sedibus plaustra habent	H. III 51 quibus plaustra sedes
I 45 armenta prona	C. 1, 1 pecora natura prona

scriptoribus saepius adhiberetur. Plinius enim Melam inter fontes Naturalis historiae librorum 3. 4. 5. 6. 8. 12. 13. 21. 22 laudat, a Solino eum identidem exscriptum esse, Th. Mommsen docuit.[4]) Praeterea scholiastam ad Iuvenalem[5]), Servium[6]), Iornandem[7]), Freculphum[8]), Boccatium[9]) multa ex eo deprompsisse constat. Quae omnia editori non sunt neglegenda, quamquam Boccatium, qui Melam in libris de Genealogia Deorum et de montibus, silvis, fontibus, fluminibus, stagnis etc. passim compilavit et a ceteris editoribus codicis instar aestimatus est, ex libro deterioris ordinis sua hausisse mihi persuasum est. Praebet enim non solum inscriptionem „de cosmographia", quam deteriores libri in fronte habent, sed etiam ad reliqua cum his consentit, a codice Vaticano A discrepat.

Quibus iam attigimus quaestionem de Melae codicibus. Atque magnus quidem eorum numerus ad nostram aetatem devenit, sed valde dolendum est, quod Melae libro edendo unus tantum Vaticanus 4929 ser-

---

Mela	Sallustius
II 67 Italiae frons in duo cornua se scindit	H. IV 18 Italia — scinditur in duo promunturia
III 104 passim vagari	I. 98 1 vagari passim
I 41 victus asper et munditiis carens	I. 89, 9 neque salem neque alia inritamenta gulae quaerebant
	(I. 85, 40 munditiae mulieribus conveniunt)

Ceterum cf. de Sallustio Melae fonte geographico E. Schweder die Concordanz der Chorographieen des Pomponius Mela und des Plinius. Kiliae 1879 p. 17 sq.

4) Solinus ed. Mommsen p. XI et passim.

5) ad sat. 2, 160 cf. Bursian l. l. p. 631.

6) ad Aen. IX 31, IV 146 cf. Bursian l. l.

7) de rebus Geticis Cap. III.

8) in Chron. I 2, 16.

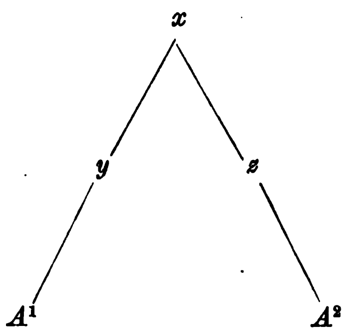
9) A. Hortis, la corografia di Pomponio Mela attribuita falsamente a Giovanni Boccacio (Archeografo Triestino N. S. VI, 3 p. 300 sqq.).

vire potest, ex quo ceteros omnes manasse Bursian l. l. apprime sagaciter evicit. Quod cum a Melae editoribus ita neglectum esse viderem, ut praeter Vaticanum illum reliquos aperte interpolatos codices tamquam ex archetypo et ipsos derivatos adhiberent, novam editionem curandam institui, cum praesertim Gustavus Parthey, recentissimus editor, emendatoris officio parum functus sit.[10])

Fundamentum igitur huius editionis est codex Vaticanus 4929 saec. X, accuratissime ab Augusto Mau denuo in meum usum excussus; quo de codice quae disseruit Adolphus Michaelis[11]) paucis supplenda sunt.

Neque enim ceteri neque Michaelis satis dignoverunt, codicem secunda et tertia manu correctum esse, quarum hanc primae manui contemporaneam, illam saeculi XII esse Augustus Mau testatur. Quae cum ita sint, ante omnia quae sit inter singulas manus ratio perpendendum est.

Atque si perlustraveris commentarium criticum, facile intelleges secundae manus scriptorem codicem neque ex ingenio neque ex eodem quo usus est primae manus scriptor exemplari emendasse, immo speraverim fore ut mecum de tali stemmate consentias:

10) v. Bursian l. l. p. 629. 11) ap. Parthey p. X sqq.

Primum enim multa, quae a codicis scriptore omissa sunt, nimirum quod in eius exemplari non iam satis legi poterant, secunda manu in spatio vacuo postea addita esse videmus.

Exempla sunt haec: II 70 (et Aver)nus III 7 (Cu)neo III 10 Lambri(acam) III 13 exit (et Libyca) III 13 nomine (sacrae) III 14 (at ab eo) flumine III 14 in(cipiunt orae) III 14 (latae ad)huc III 14 con(trahere usque adeo semet et terris angustantibus ut earum) III 14 duo (maria) III 15 (Atu)ria III 15 Magra(da. Vardulli una) III 25 spectat (oceani)co III 95 tractu (lon)gis. — Alia in margine inferiore adiecta sunt: I 56 marmore extructus (ac tectus, unum in se descensum habet, intus) III 86 auri (quam aeris est: ideo quod minus est pretio)sius. Quae omnia in uno eodemque exemplari secundam manum legisse, primam legere non potuisse, eo minus concedendum est, quod uno saltem loco manifestum glossema in margine secunda manu additum invenimus: I 8 ad nilū. africā. ad tanain. europen. Accedit, quod utraque manus in rebus orthographicis ita dissentit, ut primam quidem rudem prorsus et barbaram rationem, veriorem tamen secutam esse, secundae orthographiam magna ex parte non Melae sed librario deberi appareat. Praebet enim scriptor primae manus identidem *adque* pro *atque*, *ad* pro *at*, *Athlantas* pro *Atlantas*, *Aethna* pro *Aetna*, *Brittanicum* pro *Britannicum*, *catabatmos* pro *catabathmos* etc., verumtamen hisce exemplis fides eius perfecte demonstratur: I 52 umentes A^1 humentes A^2 I 54 hiemps A^1 hiems A^2 III 62 harundinum A^1 arundinum A^2 III 100 harenis A^1 arenis A^2 III 101 harenis A^1 arenis A^2 I 102 harenoso A^1 arenoso A^2 III 80 referundus A^1 referendus A^2. Quamquam igitur secunda manus multa qualia commemoravi scripturae menda merito removit, tamen eam ex libidine orthographiam tractasse statuendum est, imprimis cum de

novissimis praepositionum consonantibus in compositis agatur, quas prima manus centies servavit, secunda toties assimilatione quae vocatur delevit. Quoniam autem minus verisimile est, hominem indoctum saec. X talia excogitasse, secundam manum etiam in rebus orthographicis ex fonte suo pendere probatur.

Quae omnia si consideramus, facere non iam possumus quin utramque manum diversis exemplaribus usam esse iudicemus, quae tamen ut inter se propinqua et finitima fuisse contendamus, eo adducimur, quod et alios errores et lacunas[12]) nonnullas utrique manui communes esse percepimus. Quam ob rem non multum a vero aberrasse videmur, cum in stemmate explicando *y* et *z* ex eodem fonte *x* manasse indicabamus. Restat ut de tertiae manus auctoritate verba faciamus. Verum tam pauca sunt tamque ambigua, quae haec manus sola habet, ut certi quidquam definiri non possit.

Iam de archetypi natura atque condicione, qualis ex codicis subscriptione necnon ex primae et secundae manus lectionibus comparatis accurateque examinatis appareat, iudicium feramus necesse est. Atque subscriptione[13]) libri tertii fit perspicuum, archetypum saec. V Ravennae a Flavio Rusticio Helpidio Domnulo, consistorii comite, litteris maiusculis, ut diiudicavit Bursian[14]), conscriptum et emendatum esse. Singulos autem versus eius triginta quinque litteras continuisse satis ingeniosa est suspicio Curtii Wachsmuth, quam mecum communicavit vir doctissimus, eo probata, quod quae adduntur I 56 et III 86 manu secunda in inferiore margine triginta quinque litteris (III 86 psis = persis) constant, ita ut bis primam manum vel po-

---

12) v. paulo infra.

13) v. Michaelis l. l. O. Jahn, Berichte der sächs. Ges. d. Wiss. phil.-hist. Cl. 1851 p. 345 sqq. Bursian l. l. p. 632.

14) l. l. p. 632 corruptelis doctus (saepissime *C* et *G*, *F et E confunduntur).*

tius eius fontem archetypi versum praetermisisse consentaneum sit.

Alia vero cum neque prima neque secunda manu adiecta sint iam in archetypo ipso librarii neglegentia, saepius per homoeoteleuta, interciderunt, quae sunt I 6 I 12 I 14 I 51 I 60 I 75 II 4 II 20 II 50 III 39 III 53 III 56 III 70 III 71. Neque minus rara glossematum, quae iam in archetypi contextum irrepsisse consensu primae et secundae manus declaratur, sunt exempla, quorum numerus a nobis auctus hic est: I 17 I 56 I 57 I 103 I 106 II 5 II 11[15]) II 13[16]) II 32[17]) II 37[18]) II 47[19]) II 79 II 122[20]) III 14 III 53. Interdum etiam ordo verborum perturbata erat: III 8 in medium fere munda III 88 equinis auribus et, unde commotus verba II 102 „se inmittens recto iugo" aliter disposui, ut rectus sensus restitueretur. Denique multa alia iam in archetypo corrupta fuerunt, ita ut ampla emendandi occasio data sit, qua in provincia Curtium Wachsmuth ea qua est liberalitate mihi adfuisse consilio atque opera, grato animo profiteor.

Dabam Huxariae Februario anni MDCCCLXXX.

Carolus Frick.

---

15) pecorum durant *A* „perdurant" coniecerunt Schottus et Ciacconius consentiente Bursiano, abhorrente notione verbi „perdurare" apud Melam (III 78).

16) „referre" ex eis quae sequuntur „qui plurimos rettulere" additum esse videtur; mirum quod nemo perspexit sensum hac voce perturbari.

17) „athus freto navigabili pervius" verba sunt librarii de quo sermo sit in margine adnotantis, postea contextui inserta.

18) in commentario critico lege: 21. obiacet *add. A ante* tum *om. x.*

19) de litore totius Hellados, non Atticae, disserit Mela.

20) verbis „corsica etrusco" librarius illa „Corsica litori propior" explicare voluit.

INDEX NOTARUM.

A	=	codex Vaticanus 4929.
A^1	=	prima manus. A^2 = secunda manus. A^3 = tertia manus.
x	=	reliqui codices aut omnes aut plerique.
v	=	lectio vulgata.
< >	=	litterae in rasura scriptae.
//	=	littera erasa.
Barbarus	=	Pomponius Mela cum praefatione Hermolai Barbari 1493.
Bursian	=	Recensio editionis, quam curavit Gustavus Parthey, in Fleck. annal. 1869 p. 629 sqq.
Ciacconius	=	Petri Ciacconii notae in editione A. Gronovii 1748.
I. Gronovius	=	editiones Iacobi Gronovii. Lugd. Bat. 1685 et 1696.
A. Gronovius	=	editiones Abrahami Gronovii. Lugd. Bat. 1722. 1743. 1748 (1782 Wirceburgi).
Kappius	=	editio Io. Kappii. Curiae Regnitianae 1774.
Mariangelus	=	de hoc cf. Mela ed. Tz. I p. CXLII.
Mueller	=	I. A. Muelleri prolusiones scholasticae 1789—1802.
Olivarius	=	Pomponius Mela cum Petri Olivarii scholiis 1536.
Parthey	=	Gustavi Parthey editio Berol. 1867.
Perizonius	=	Iacobi Perizonii notae in editione A. Gronovii 1748.
Pintianus	=	Nonii Pintiani (Fr. Nuñis de la Yerva) editio. Salmanticae 1498.
Reinoldius	=	Io. Reinoldii editio. Iscae 1711.
Sanctius	=	Fr. Sanctii editio. Salmanticae 1598.
Schottus	=	Andr. Schottii editio. Antwerpiae 1582.
Vadianus	=	Io. Vadiani editio. Viennae 1518.
Vinetus	=	Eliae Vineti editio. Parisiis 1572.
Vossius	=	Isaaci Vossii editiones (1658. 1700) et observationes. 1686.
Tzschucke	=	Henrici Tzschuckii editio. 1807.

---

p. 15 v. 12 *lege* Casio (Cassio *A*).
p. 65 v. 12 *lege* Pesticos (Paesicas *A*).

POMPONII MELAE

DE

CHOROGRAPHIA

Liber I.

Orbis situm dicere aggredior, impeditum opus et 1
facundiae minime capax (constat enim fere gentium
locorumque nominibus et eorum perplexo satis ordine,
quem persequi longa est magis quam benigna materia)
verum aspici tamen cognoscique dignissimum, et quod,
si non ope ingenii orantis, at ipsa sui contemplatione
pretium operae attendentium absolvat. dicam autem 2
alias plura et exactius, nunc ut quaeque erunt c aris-
sima et strictim. ac primo quidem quae sit forma
totius, quae maximae partes, quo singulae modo sint
atque habitentur expediam, deinde rursus oras omnium
et litora ut intra extraque sunt, atque ut ea subit ac
circumluit pelagus, additis quae in natura regionum
incolarumque memoranda sunt. id quo facilius sciri
possit atque accipi, paulo altius summa repetetur.

Omne igitur hoc, quidquid est cui mundi cae- 1 3
lique nomen indidimus, unum id est et uno ambitu
se cunctaque amplectitur. partibus differt; unde sol
oritur oriens nuncupatur aut ortus, quo demergitur
occidens vel occasus, qua decurrit meridies, ab adversa
parte septentrio. huic medio terra sublimis cingitur 4

---

12. nunc autem ut *A* nunc ut Vossius 20. omme A

undique mari, eodemque in duo latera quae hemi-
sphaeria nominant ab oriente divisa ad occasum zonis
quinque distinguitur. mediam aestus infestat, frigus
ultimas; reliquae habitabiles paria agunt anni tempora,
verum non pariter. antichthones alteram, nos alteram
incolimus. illius situs ob ardorem intercedentis plagae
5 incognitus, huius dicendus est. haec ergo ab ortu
porrecta ad occasum, et quia sic iacet aliquanto quam
ubi latissima est longior, ambitur omnis oceano, quat-
tuorque ex eo maria recipit; unum a septentrione, a
meridie duo, quartum ab occasu. suis locis illa refe-
6 rentur. hoc primum angustum nec amplius decem
milibus passuum patens terras aperit atque intrat. tum
longe lateque diffusum abigit vaste cedentia litora,
iisdemque ex diverso prope coëuntibus adeo in artum
agitur ut minus mille passibus pateat. inde se rursus
sed modice admodum laxat, rursusque etiam quam fuit
artius exit in spatium. quo cum est acceptum, ingens
iterum et magno *** et paludi ceterum exiguo ore
coniungitur. id omne qua venit quaque dispergitur
7 uno vocabulo Nostrum mare dicitur. angustias in-
troitumque venientis nos fretum, Graeci porthmon
appellant. qua diffunditur alia aliis locis cognomina
acceptat. ubi primum se artat Hellespontus vocatur,
Propontis ubi expandit, ubi iterum pressit Thracius
Bosphorus, ubi iterum effudit Pontus Euxinus, qua
paludi committitur Cimmerius Bosphorus, palus ipsa
8 Maeotis. hoc mari et duobus inclutis amnibus, Tanai
atque Nilo, in tres partes universa dividitur. Tanais
a septentrione ad meridiem vergens, in mediam fere
Maeotida defluit; et ex diverso Nilus in pelagus. quod

1. eodemque *corr. in* eademque *A*[1] eodemque *Vinetus* 1. 2. hemispheria *A* 5. anticthones *A* 19. magnå *A lacunam indicavit Bursian* 22. partmon *A* porthmon *x* 28. inclytis *A* 31. maeotidam *A* qot *A*[2]

terrarum iacet a freto ad ea flumina ab altero latere
Africam vocamus, ab altero Europen; ultra quicquid
est Asia est.
Tribus hanc e partibus tangit oceanus, ita no- 2
minibus ut locis differens, Eous ab oriente, a meridie 9
Indicus, a septentrione Scythicus. ipsa ingenti ac
perpetua fronte versa ad orientem tantum ibi se in
latitudinem effundit quantum Europe et Africa et quod
inter ambas pelagus inmissum est. inde cum aliqua-
tenus solida processit, ex illo oceano quem Indicum
diximus, Arabicum mare et Persicum, ex Scythico
Caspium recipit; et ideo qua recipit angustior, rursus
expanditur, et fit tam lata quam fuerat. dein cum iam
in suum finem aliarumque terrarum confinia devenit
media nostris aequoribus excipitur, reliqua altero cornu
pergit ad Nilum altero ad Tanain. ora eius cum alveo 10
Nili amnis ripis descendit in pelagus, et diu sicut illud
incedit ita sua litora porrigit; dein fit venienti obviam,
et primum se ingenti ambitu incurvat, post se ingenti
fronte ad Hellespontioum fretum extendit; ab eo iterum
obliqua ad Bosphorum, iterum iterumque ad Ponticum
latus curva, aditum Maeotidos transverso margine ad-
tingit, ipsam gremio ad Tanain usque conplexa fit ripa
qua Tanais est. in ea primos hominum ab oriente 11
accipimus Indos et Seras et Scythas. Seres media
ferme Eoae partis incolunt, Indi *et Scythae* ultima:
ambo late patentes neque in hoc tantum pelagus effusi.
spectant enim etiam meridiem Indi, oramque Indici
maris, nisi quoad aestus inhabitabilem efficiunt, diu
continuis gentibus occupant. spectant et septentrionem
Scythae, ac litus Scythicum, nisi unde frigoribus ar-

---

2. *post* Europen *add.* *A*² *in marg. inferiore* ad nilū. africā. ad tanain. europen *om* *A*¹ 2. 3. 4. ⟨ultra — tan⟩git *A* 6. schyticus *A* 8. altitudinem *A* 23. ipsa *A* ipsam *Vossius* tanaī// *A* cōplexa *A* 26. et Scythae *post* Indi *add. editio a. 1477 Venetiis impressa*

12 centur, usque ad Caspium sinum possident. Indis proxima est Ariane, deinde Aria et Cedrosis et Persis ad sinum Persicum ***. hunc populi Persarum ambiunt, illum alterum Arabes. ab his quod in Africam restat Aethiopum est. illic Caspiani Scythis proximi sinum Caspium cingunt. ultra Amazones ultraque eas
13 Hyperborei esse memorantur. interiora terrarum multae variaeque gentes habitant, Gandari et Pariani et Bactri, Sugdiani, Pharmacotrophi, Chomarae, Choamani, Propanisadae, Dahae super Scythas Scytharumque deserta, ac super Caspium sinum Comari, Massagetae, Cadusi, Hyrcani, Hiberi, super Amazonas et Hyperboreos Cimmerii, Cissianti, Achaei, Georgili, Moschi, Cercetae, Phoristae, Rimphaces, atque ubi in nostra maria tractus excedit Matiani, Tibarani et notiora iam nomina Medi, Armenii, Commageni, Murrani, Vegeti, Cappadoces, Gallograeci, Lycaones, Phryges,
14 Pisidae, Isauri, Lydi, Syrocilices. rursus ex his quae meridiem spectant *** eaedemque gentes interiora litora tenent usque ad sinum Persicum. super hunc sunt Parthi et Assyrii, super illum alterum Babylonii, et super Aethiopas Aegyptii. ripis Nili amnis et mari proxima idem Aegyptii possident. deinde Arabia angusta fronte sequentia litora adtingit. ab ea usque ad flexum illum quem supra rettulimus Syria, et in ipso flexu Cilicia, extra autem Lycia et Pamphylia, Caria, Ionia, Aeolis, Troas usque ad Hellespontum. ab eo Bithyni sunt ad Thracium Bosphorum. circa Pontum aliquot populi alio alioque fine uno omnes

2. ariatne A^1 ariadne A^2 Ariane *Barbarus* 3. *lacunam post* Persicum *indicavit Bursian* 5. scythi *A* 9. subsiani *A* Sugdiani *Vossius* 10. ropanes *A* Propanisadae *Bursian* 13. cissi anthiacae *A* Cissianti, Achaei *Vossius* 14. corsitae *A* Cercetae *Pintianus* 15. mati antibarani *A* Matiani, Tibarani *Reinoldius* 16. armeni// *A* (*fuit* i) 19. *nonnulla de sinu Arabico dicta interciderunt* 22. aegypti// *A* 23. proximo *A* 28. bithini A^1 bithyni A^2 29. alia A^1 alio A^2

nomine Pontici. ad lacum Maeotici, ad Tanaim Sauromatae.

Europa terminos habet ab oriente Tanain et 3 15
Maeotida et Pontum, a meridie reliqua Nostri maris,
ab occidente Atlanticum, a septentrione Britannicum
oceanum. ora eius forma litorum a Tanai ad Helles-
pontum, qua ripa est dicti amnis, qua flexum paludis
ad Ponticum redigit, qua Propontidi et Hellesponto
latere adiacet, contrariis litoribus Asiae non opposita
modo verum ●t similis est. inde ad fretum nunc vaste 16
retracta nunc prominens tres maximos sinus efficit,
totidemque se in altum magnis frontibus evehit. extra
fretum ad occidentem inaequalis admodum praecipue
media procurrit; ad septentrionem, nisi ubi semel
iterumque grandi recessu abducitur, paene ut directo
limite extenta est. mare quod primo sinu accipit 17
Aegaeum dicitur; quod sequenti in ore Ionium, Hadri-
aticum interius; quod ultimo nos Tuscum Grai Tyr-
rhenicum perhibent. gentium prima est Scythia, alia 18
quam dicta est ad Tanain, media ferme Pontici lateris,
hinc in Aegaei partem pertinens Thracia, huic Macedonia
adiungitur. tum Graecia prominet, Aegaeumque ab
Ionio mari dirimit. Hadriatici latus Illyris occupat.
inter ipsum Hadriaticum et Tuscum Italia procurrit.
in Tusco intimo Gallia est, ultra Hispania. haec in 19
occidentem diuque etiam ad septentrionem diversis
frontibus vergit. deinde rursus Gallia est longe et a
Nostri maris litoribus huc usque permissa. ab ea
Germani ad Sarmatas porriguntur, illi ad Asiam.

Africa ab orientis parte Nilo terminata, pelago 4 20

---

1. meotici *A litteras* me *add.* A^3 *in spatio vacuo* 3. 4. ⟨europa — maeo⟩tida *A* 5. brittanicum A^1 britannicum A^2 6. tanai *A* a Tanai *Vossius* 7. quia *A* qua *x bis* 17. aegeum *A* 18. tuscum quem *A* Tuscum *v* 21. thraciae ac macedoniae *A* Thracia, huic Macedonia *Pintianus* 25. intimo A^1 *corr.* 28. nostris *A* Nostri maris Curtius Wachsmuth

a ceteris, brevior est quidem quam Europe, quia nec usquam Asiae et non totis huius litoribus obtenditur, longior tamen ipsa quam latior, et qua ad fluvium adtingit latissima, utque inde procedit ita media praecipue in iuga exsurgens pergit incurva ad occasum, fastigatque se molliter; et ideo ex spatio paulatim
21 adductior ubi finitur ibi maxime angusta est. quantum incolitur eximie fertilis, verum quod pleraque eius inculta et aut harenis sterilibus obducta aut ob sitim caeli terrarumque deserta sunt aut infestantur multo ac malefico genere animalium, vasta est magis quam frequens. mare quo cingitur a septentrione Libycum, a meridie Aethiopicum, ab occidente Atlanticum di-
22 cimus. in ea parte quae Libyco adiacet proxima Nilo provincia quam Cyrenas vocant; dein cui totius regionis vocabulo cognomen inditum est Africa. cetera Numidae et Mauri tenent, sed Mauri *et* in Atlanticum pelagus expositi. ultra Nigritae sunt et Pharusii usque ad Aethiopas. hi et reliqua huius et totum latus quod meridiem spectat usque in Asiae confinia possident.
23 at super ea quae Libyco mari adluuntur Libyes Aegyptii sunt et Leucoaethiopes et natio frequens multiplexque Gaetuli. deinde late vacat regio perpetuo tractu inhabitabilis. tum primos ab oriente Garamantas, post Augilas et Trogodytas, et ultimos ad occasum Atlantas audimus. intra, si credere libet, vix iam homines magisque semiferi Aegipanes et Blemyes et Gamphasantes et Satyri sine tectis ac sedibus passim vagi habent potius terras quam habitant.

---

1. europȧe A^1 europe A^2 4. adtingit A^1 attingit A^2 ṭam ṭedia A^1 ita media A^2 5. ex// urgens *A* (*fuit* s) 9. harenis $\dot{A}^1$ 14. in illo *A* Nilo *x* 17. et *post* Mauri *add.* *Vossius* athlanticum A^1 atlanticum A^2 18. zigritae *A* Nigritae *x* carusii *A* Pharusii *v* 19. aethiophas A^1 aethiopas A^2 21. abluuntur *A* adluuntur *v* aegypti *A* 23. getuli *A* 24. *gamarantas* A^1 *garamantas* A^2 28. gampasamtes *A*

haec summa nostri orbis, hae maximae partes, hae 24 formae gentesque partium. nunc exactius oras situsque dicturo inde est commodissimum incipere unde terras Nostrum pelagus ingreditur, et ab his potissimum quae influenti dextra sunt; deinde stringere litora ordine quo iacent, peragratisque omnibus quae id mare attingunt legere etiam illa quae cingit oceanus; donec cursus incepti operis, intra extraque circumvectus orbem, illuc unde coeperit redeat.

Dictum est Atlanticum esse oceanum qui terras 5 25 ab occidente contingeret. hinc in Nostrum mare pergentibus laeva Hispania, Mauretania dextra est, primae partes illa Europae, haec Africae. eius orae finis Mulucha, caput atque exordium est promunturium quod Graeci Ampelusiam, Afri aliter sed idem significante vocabulo appellant. in eo est specus Herculi 26 sacer, et ultra specum Tinge oppidum pervetus et ab Antaeo, ut ferunt, conditum. extat rei signum parma elephantino tergori exsecta ingens et ob magnitudinem nulli nunc usuro habilis, quam locorum accolae ab illo gestatam pro vero habent traduntque et inde eximie colunt. deinde est mons praealtus, ei quem ex adverso 27 Hispania adtollit obiectus: hunc Abilam illum Calpen vocant, Columnas Herculis utrumque. addit fama nominis fabulam, Herculem ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremisse colles, atque ita exclusum antea mole montium oceanum ad quae nunc inundat admissum. hic iam mare latius funditur, submotasque vastius terras magno impetu inflectit. ceterum regio 28 ignobilis et vix quicquam inlustre sortita parvis oppidis habitatur, parva flumina emittit, solo quam viris

6. in mare *A* id mare *J. A. Mueller* 13. ilhae *A* illa *x* hae// *A* haec *x* 14. adque *A*[1] atque *A*[2] promunturium *A*[1] promuntorium *A*[2] 18. anteo *A* 19. exsecta *A*[1] execta *A*[2] 23. adtollit *A*[1] attollit *A*[2] 27. a^d t *A*[1] 30. inlustre *A*[1]

29 melior et segnitia gentis obscura. ex his tamen quae commemorare non piget montes sunt alti qui continenter et quasi de industria in ordinem expositi ob numerum Septem ob similitudinem Fratres nuncupantur. Tumuada fluvius, et Rusigada et Siga parvae urbes, et portus cui Magno est cognomen ob spatium. Mulucha ille quem diximus amnis est nunc gentium olim regnorum quoque terminus, Bocchi Iugurthaeque.

6 Ab eo Numidia ad ripas exposita fluminis Ampsaci
30 spatio quidem quam Mauretania angustior est, verum et culta magis et ditior. urbium quas habet maximae sunt Cirta procul a mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum domus, et cum Syphacis foret opulentissima, Iol ad mare aliquando ignobilis, nunc quia Iubae regia fuit et quod Caesarea vocitatur inlustris.
31 citra hanc, nam in medio ferme litore sita est, Cartinna et Arsinna sunt oppida et Avisa castellum et Laturus sinus et Sardabale fluvius. ultra monumentum commune regiae gentis, deinde Icosium Ruthisia urbes, effluentes inter eas Aucus et Nabar aliaque quae taceri
32 nullum rerum famaeve dispendium est. interius et longe satis a litore, si fidem res capit, mirum ad modum spinae piscium muricum ostrearumque fragmenta saxa adtrita, uti solent, fluctibus et non differentia marinis infixae cautibus anchorae et alia eiusmodi signa atque vestigia effusi olim usque ad ea loca pelagi in campis nihil alentibus esse invenirique narrantur.

7 Regio quae sequitur a promunturio Metagonio ad
33 Aras Philaenorum proprie nomen Africae usurpat. in ea sunt oppida Hippo Regius et Rusiccade et Thabraca.

---

2. continentur *A* continenter *x* 12. cirtha *A* 14. iola *A* Iol *Barbarus* 15. caeserea *A*[1] caesarea *A*[2] illustris *A*[1] 22. altiore *A* a litore *v* 24. adtrita *A*[1] attrita *A*[2] 26. adque *A*[1] atque *A*[2] 30. filenorum *A*

dein tria promunturia Candidum, Apollinis, Mercurii, 34
vaste proiecta in altum, duos grandes sinus efficiunt. Hipponensem vocant proximum ab Hippone Diarryto quod litore eius adpositum est. in altero sunt Castra Dellia, Castra Cornelia, flumen Bagrada; Utica et Carthago ambae inclutae ambae a Phoenicibus conditae, illa fato Catonis insignis, haec suo, nunc populi Romani colonia, olim imperii eius pertinax aemula, iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tamen priorum excidio rerum quam ope praesentium clarior. Hadrumetum, Leptis, Clupea, Habromacte, Phyrre, Neapolis hinc ad Syrtim adiacent ut inter ignobilia
celeberrimae. Syrtis sinus est centum fere milia 35
passuum qua mare accipit patens, trecenta qua cingit; verum inportuosus atque atrox et ob vadorum frequentium brevia, magisque etiam ob alternos motus
pelagi affluentis ac refluentis infestus. super hunc 36
ingens palus amnem Tritona recipit, ipsa Tritonis, unde et Minervae cognomen inditum est, ut incolae arbitrantur, ibi genitae; faciuntque ei fabulae aliquam fidem, quod quem natalem eius putant ludicris virgi-
num inter se decertantium celebrant. ultra est Oea 37
oppidum et Cinyps fluvius per uberrima arva decidens, tum Leptis altera et Syrtis nomine atque ingenio par priori, ceterum altero fere spatio qua dehiscit quaque flexum agit amplior. eius promunturium est Borion, ab eoque incipiens ora, quam Lotophagi tenuisse dicuntur, usque ad Phyconta, et id promunturium
est, inportuoso litore pertinet. Arae ipsae nomen ex 38
Philaenis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos missi

---

1. mercuri// *A* (*fuit* i) 4. adpositum *A*[1] appositum *A*[2] 5. delia *A* Dellia *Vossius* 6. inclytae *A* 13. syrti *A* 15. inportuosus *A*[1] importuosus *A*[2] 17. pelagia fluentis *A* pelagi affluentis *x* 23. cynips *A* Cinyps *Pintianus* 29. inportuoso (m *supra* n) *A*[1] 30. philenis *A* cyrenaeicos A

Carthagine ad dirimendum condicione bellum diu iam de finibus et cum magnis amborum cladibus gestum, postquam in eo quod convenerat non manebatur, ut ubi legati concurrerent, certo tempore utrimque dimissi, ibi termini statuerentur, pacti de integro ut quidquid citra esset popularibus cederet, mirum et memoria dignissimum facinus, hic se vivos obrui pertulerunt.

8
39 Inde ad Catabathmon Cyrenaica provincia est, in
eaque sunt Hammonis oraculum fidei inclutae, et fons
quem Solis adpellant, et rupes quaedam austro sacra.
haec cum hominum manu attingitur ille inmodicus
exurgit harenasque quasi maria agens sic saevit ut
fluctibus. fons media nocte fervet, mox et paulatim
tepescens fit luce frigidus, tunc ut sol surgit ita
subinde frigidior per meridiem maxime riget, sumit
dein teporem iterum, et prima nocte calidus, atque
ut illa procedit ita calidior rursus cum est media
40 perfervet. in litore promunturia sunt Zephyrion et
Naustathmos, portus Paraetonius, urbes Hesperia, Apol-
lonia, Ptolemais, Arsinoë atque unde terris nomen est
ipsa Cyrene. Catabathmos vallis devexa in Aegyptum
41 finit Africam. orae sic habitantur ad nostrum maxime
ritum moratis cultoribus, nisi quod quidam linguis
differunt et cultu deum quos patrios servant ac patrio
more venerantur. proximis nullae quidem urbes stant,
tamen domicilia sunt quae mapalia appellantur. victus
asper et munditiis carens. primores sagis velantur,
vulgus bestiarum pecudumque pellibus. humi quies
epulaeque capiuntur. vasa ligno fiunt aut cortice.

4. concurrerant *A* concurrerent *x* 9. cathabathmon *A* cyreneica *A* 10. inclytae *A* 11. adpellant A^1 appellant A^2 12. inmodicus A^1 immodicus A^2 18. caldior *A* 19. promuntoria A^1 *corr.* 20. paretonius *A* 21. ptolemaeis A^1 ptolemais A^2 22. catabatmos A^1 catabathmos A^2 27. *mappalia* A^1 mapalia A^2

potus est lac sucusque bacarum. cibus est caro plu-
rimum ferina: nam gregibus, quia id solum opimum 42
est, quod potest parcitur. interiores incultius etiam
secuntur vagi pecora, utque a pabulo ducta sunt ita
se ac tuguria sua promovent, atque ubi dies deficit
ibi noctem agunt. quanquam in familias passim et
sine lege dispersi nihil in commune consultant, tamen
quia singulis aliquot simul coniuges et plures ob id
liberi adgnatique sunt nusquam pauci. ex his qui 43
ultra deserta esse memorantur Atlantes solem exse-
crantur et dum oritur et dum occidit ut ipsis agrisque
pestiferum. nomina singuli non habent, non vescuntur
animalibus, neque illis in quiete qualia ceteris morta-
libus visere datur. trogodytae nullarum opum domini 44
strident magis quam locuntur, specus subeunt alun-
turque serpentibus. apud Garamantas etiam armenta 45
sunt eaque obliqua cervice pascuntur, nam pronis
directa in humum cornua officiunt. nulli certa uxor
est. ex his qui tam confuso parentium coitu passim
incertique nascuntur quos pro suis colant formae
similitudine agnoscunt. Augilae manes tantum deos 46
putant, per eos deierant, eos ut oracula consulunt,
precatique quae volunt, ubi tumulis incubuere, pro
responsis ferunt somnia. feminis eorum sollemne est
nocte qua nubunt omnium stupro patere qui cum
munere advenerint, et tum cum plurimis concubuisse
maximum decus, in relicum pudicitia insignis est. nudi 47
sunt Gamphasantes armorumque omnium ignari; nec
vitare sciunt tela nec iacere, ideoque obvios fugiunt,
neque aliorum quam quibus idem ingenii est aut
congressus aut conloquia patiuntur. Blemyis capita 48

---

4. secuntur A^1 sequuntur A^2 5. ad tuguria A 6. quanquam A^1 *corr.* 10. exsecrantur A^1 execrantur A^2 15. locuntur A^1 loquuntur A^2 27. relicum A^1 reliquum A^2 insignis est A^1 *corr.* 31. conloqia A^1 colloqia A^2 blemyes A blemyis v

absunt, vultus in pectore est. Satyris praeter effigiem nihil humani. Aegipanum quae celebratur ea forma est. haec de Africa.

9 49 Asiae prima pars Aegyptus inter Catabathmon et Arabas; ab hoc litore penitus immissa donec Aethiopiam dorso contingat ad meridiem refugit. terra expers imbrium mire tamen fertilis et hominum aliorumque animalium perfecunda generatrix. Nilus efficit,
50 amnium in Nostrum mare permeantium maximus. hic ex desertis Africae missus nec statim navigari facilis nec statim Nilus est, et cum diu simplex saevusque descendit, circa Meroën late patentem insulam in Aethiopiam diffunditur, alteraque parte Astabores altera Astape dictus est. ubi rursus coit ibi nomen hoc
51 capit. inde partim asper partim navigia patiens in immanem lacum devenit, ex quo praecipiti impetu egressus et Tachempso alteram insulam amplexus usque ad Elephantinen urbem Aegyptiam atrox adhuc fervensque decurrit. tum demum placidior et iam bene navigabilis primum iuxta Cercasorum oppidum triplex esse incipit. deinde *iterum* iterumque divisus ad Delta et ad Melyn it per omnem Aegyptum vagus atque dispersus, septemque in ora se scindens singulis
52 tamen grandis evolvitur. non pererrat autem tantum eam sed aestivo sidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum alendumque, ut praeter id quod scatet piscibus, quod hippopotamos crocodilosque vastas beluas gignit, glaebis etiam infundat animas, ex ipsaque humo vitalia effingat. hoc eo manifestum est, quod ubi sedavit diluvia ac se sibi reddidit, per umentes campos quaedam nondum per-

---

4. 5. ⟨Asiae — Arabas⟩ *A* 11. ⟨et⟩cum *A* 17. talems⟨o//⟩ *A* Tachempso *Barbarus* 18. elephantilem *A* Elephantinen *Pintianus* 19. ⟨et⟩iam *A* 21. iterum *add. Salmasius* 23. adque A^1 atque A^2 26. alendum *add.* A^2 27. crocodillosque *A* 31. umentes A^1 humentes A^2

fecta animalia sed tum primum accipientia spiritum
et ex parte iam formata ex parte adhuc terrena vi-
suntur. crescit porro, sive quod solutae magnis ae- 53
stibus nives ex inmanibus Aethiopiae iugis largius
quam ripis accipi queant defluunt, sive quod sol hieme
terris propior et ob id fontem eius minuens tunc altius
abit, sinitque integrum et ut est plenissimus surgere,
sive quod per ea tempora flantes Etesiae aut actas
a septentrione in meridiem nubes super principia eius
imbre praecipitant, aut venienti obviae adverso spiritu
cursum descendentis impediunt, aut harenis quas cum
fluctibus litori adplicant ostia obducunt; fitque maior
vel quod nihil ex semet amittit, vel quod plus quam
solet accipit, vel quod minus quam debet emittit. quod 54
si est alter orbis suntque oppositi nobis a meridie
antichthones, ne illud quidem a vero nimium absces-
serit, in illis terris ortum amnem, ubi subter maria
caeco alveo penetraverit, in nostris rursus emergere,
et hac re solstitio adcrescere quod tum hiemps sit unde
oritur. alia quoque in his terris mira sunt. in quo- 55
dam lacu Chemmis insula lucos silvasque et Apol-
linis grande sustinens templum natat, et quocumque
venti agunt pellitur. pyramides tricenum pedum lapi-
dibus extructae, quarum maxima, tres namque sunt,
quattuor fere soli iugera qua sedet occupat, totidem
in altitudinem erigitur. Moeris, aliquando campus
nunc lacus viginti milia passuum in circuitum patens,
altior quam ad navigandum magnis onustisque navibus
satis est. Psammetici opus labyrinthus, domos mille 56
et regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus,
marmore extructus ac tectus, unum in se descensum

---

6. proprior A^1 propior A^2 8. ethaesiae *A* 12. adplicant A^1 applicant A^2 16. anticthones *A* 19. adcrescere A^1 accrescere A^2 hiemps A^1 hiems A^2 25. quae sede *A* qua sedet *Pintianus* 31. ac tectus — intus *om.* A^1 *add.* A^2 *in marg. inferiore*

habet, intus paene innumerabiles vias, multis ambagibus huc et illuc remeantibus, sed continuo anfractu et saepe revocatis porticibus ancipites: quibus alium super alios orbem agentibus, et subinde tantum redeunte flexu quantum processerat, magno et expli-
57 cabili tamen errore perplexus est. cultores regionum multo aliter a ceteris agunt. mortuos fimo obliti plangunt: nec cremare aut fodere fas putant, verum arte medicatos intra penetralia conlocant. suis litteris perverse utuntur. lutum inter manus, farinam calcibus subigunt. forum ac negotia feminae, viri pensa ac domus curant; onera illae umeris hi capitibus accipiunt; parentes cum egent, illis necesse est, his liberum est alere. cibos palam et extra tecta sua
58 capiunt, obscena intimis aedium reddunt. colunt effigies multorum animalium atque ipsa magis animalia, sed alia alii: adeo ut quaedam eorum etiam per inprudentiam interemisse capitale sit, et ubi morbo aut forte extincta sint sepelire ac lugere sollemne sit. Apis populorum omnium numen est: bos niger certis maculis insignis et cauda linguaque dissimilis aliorum. raro nascitur nec coitu pecudis, ut aiunt, sed divinitus et caelesti igne conceptus, diesque quo gignitur genti maxime festus est.
59 ipsi vetustissimi ut praedicant hominum trecentos et triginta reges ante Amasim, et supra tredecim milium annorum aetates certis annalibus referunt, mandatumque litteris servant, dum Aegyptii sunt, quater cursus suos vertisse sidera ac solem bis iam occidisse unde
60 nunc oritur. viginti *milia* urbium Amasi regnante habitarunt et nunc multas habitant. earum clarissimae

---

3. *post* quibus *add.* *A* subinde *om.* *Vossius* 9. conlocant *A*[1] collocant *A*[2] 13. *post* illis *add.* *A* mulieribus scilicet *om.* *v* 16. adque *A*[1] atque *A*[2] 18. inprudentiam *A*[1] imprudentiam *A*[2] 24. gignitur *A*[1] *corr.* 28. aegypti *A* 30. milia *add.* *v*

procul a mari Sais, Memphis, Syene, Bubastis Elephan-
tine et Thebae utique *quae* ut Homero dictum est
centum portas, sive ut alii aiunt centum aulas habent,
totidem olim principum domos, solitasque singulas ubi
negotium exegerat dena armatorum milia effundere;
in litore Alexandria Africae contermina, Pelusium
Arabiae. ipsas oras secant Canopicum, Bolbiticum,
Sebennyticum, Pathmeticum, Mendesium, Cataptystum,
Pelusiacum Nili ostia.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet, sed illic 10 61
magis laeta et ditior ture atque odoribus abundat,
hic nisi qua Cassio monte adtollitur plana et sterilis
portum admittit Azotum suarum mercium emporium,
qua in altum abit adeo edita ut ex summo vertice a
quarta vigilia ortum solis ostendat.

Syria late litora tenet, terrasque etiam latius 11 62
introrsus, aliis aliisque nuncupata nominibus: nam
et Coele dicitur et Mesopotamia et Damascene et
Adiabene et Babylonia et Iudaea et Commagene. hic 63
Palaestine est qua tangit Arabas, tum Phoenice; et ubi
se Ciliciae committit Antiochia, olim ac diu potens, sed
cum eam regno Semiramis tenuit longe potentissima.
operibus certe eius insignia multa sunt; duo maxime
excellent; constituta urbs mirae magnitudinis Babylon,
ac siccis olim regionibus Euphrates et Tigris immissi.
ceterum in Palaestina est ingens et munita admodum 64
Gaza: sic Persae aerarium vocant, et inde nomen est,
quod cum Cambyses armis Aegyptum peteret, huc belli
et opes et pecuniam intulerat. est non minor Ascalon;

---

2. ⟨et⟩hebae *A* (et A^2) uti que *A* utique quae *Perizonius* 7. volbiticum *A* Bolbiticum *v* 8. sevennyticum *A* pathameticum *A* Pathmeticum *v* 11. adque A^1 atque A^2 12. adtollitur A^1 attollitur A^2 18. damascenae A^1 damascene A^2 19. colophone *A* Commagene *Kappius* 20. palestine *A* cum *A* tum *x* 24. excellent *sic A* 26. palestina *A* 28. peteret/// *A* 29. ⟨as⟩calo⟨n⟩ *A* (litteras in ras. add. A^2)

est Iope ante diluvium ut ferunt condita, ubi Cephea
regnasse eo signo accolae adfirmant, quod titulum eius
fratrisque Phinei veteres quaedam arae cum religione
plurima retinent: quin etiam rei celebratae carminibus
ac fabulis, servataeque a Perseo Andromedae clarum
vestigium marinae beluae ossa inmania ostentant.

12 65 Phoenicen inlustravere Phoenices, sollers hominum
genus et ad belli pacisque munia eximium: litteras et
litterarum operas aliasque etiam artes, maria navibus
adire, classe confligere, inperitare gentibus, regnum
66 proeliumque conmenti. in ea est et Tyros aliquando
insula, nunc adnexa terris deficit, quod ab inpugnante
quondam Alexandro iacta opera. vici tenent ulteriora
et adhuc opulenta Sidon, antequam a Persis caperetur
67 maritimarum urbium maxima. ab ea ad promunturium
Theuprosopon duo sunt oppida Bublos et Botrys: ultra
tria fuerunt singulis inter se stadiis distantia; locus
ex numero Tripolis dicitur. tum Simyra castellum et
68 urbs non obscura Marathos. inde iam non obliqua
pelago sed adversa adiacens Asia grandem sinum in-
flexo tractu litoris accipit. populi dites circumsident;
situs efficit: quia regio fertilis crebris et navigabilibus
alveis fluminum pervia diversas opes maris atque ter-
69 rarum facili commercio permutat ac miscet. in eo
prima est reliqua pars Syriae cui Antiochiae cognomen
additur, et in ora eius urbes Seleucia, Hypatos, Be-
rytos, Laodicea, Rosos, amnesque qui inter eas eunt
Lycos et Hypatos et Orontes; tum mons Amanus et
ab eo statim Myriandros et Cilices.

13 70 At in recessu intimo locus est magni aliquando
discriminis, fusorum ab Alexandro Persarum fugien-

---

1. ⟨est i⟩ope *A* (*litteras in ras. add.* A^3) 6. matrinae A^1 marinae A^2 7. inlustravere A^1 illustravere A^2 10. inperita re A^1 imperita re A^2 16. euprosopon *A* Theuprosopon *Pintianus* bubos *A* Bublos *scripsi* bathros *A* Botrys *Barbarus* 28. lytos *A* Lycos *v*

tisque Darii spectator ac testis, nunc ne minima quidem, tunc ingenti urbe celebris. Issos fuit, et hac re sinus Issicus dicitur. procul inde Hammodes promunturium inter Pyramum Cydnumque fluvios iacet. Pyramus Isso propior Mallon praeterfluit, Cydnus ultra
per Tarsum exit. deinde urbs est olim a Rhodiis 71
Argivisque, post piratis Pompeio adsignante possessa, nunc Pompeiopolis tunc Soloe. iuxta in parvo tumulo Arati poëtae monimentum ideo referendum, quia ignotum quam ob causam iacta in id saxa dissiliunt. non longe hinc Corycos oppidum portu saloque in-
cingitur, angusto tergore continenti adnexum. supra 72
specus est nomine Corycius singulari ingenio, ac supra quam ut describi facile possit eximius. grandi namque hiatu patens montem litori adpositum et decem stadiorum clivo satis arduum ex summo statim vertice aperit. tunc alte demissus et quantum demittitur amplior viret lucis pendentibus undique, et totum se nemoroso laterum orbe conplectitur: adeo mirificus ac pulcher, ut mentes accedentium primo aspectu con-
sternat, ubi contemplari duravere non satiet. unus in 73
eum descensus est angustus asper quingentorum et mille passuum per amoenas umbras et opaca silvae quiddam agreste resonantis, rivis hinc atque illinc fluitantibus. ubi ad ima perventum est rursum specus alter aperitur ob alia dicendus. terret ingredientes sonitu cymbalorum divinitus et magno fragore crepi-
tantium. deinde aliquamdiu perspicuus, mox et quo 74
magis subitur obscurior, ducit ausos penitus, alteque quasi cuniculo admittit. ibi ingens amnis ingenti fonte se extollens tantummodo se ostendit, et ubi

5. prior *A* propior *v* malosenen A^1 malosen A^2 Mallon *Barbarus* 7. adsignante A^1 assignante A^2 15. adpositum A^1 appositum A^2 17. dimissus *A* demissus *v* dimittitur *A* demittitur *v* 19. nemoroso A^1 *corr.* 24. illic A^1 illinc A^2 28. aliquamdiu A^1 aliquandiu A^2 31. fronte *A*

magnum impetum brevi alveo traxit iterum demersus
absconditur. intra spatium est magis quam ut pro-
gredi quisquam ausit horribile et ideo incognitum.
75 totus autem *specus* augustus et vere sacer, habitarique
a diis et dignus et creditus, nihil non venerabile et
76 quasi cum aliquo numine se ostentat. alius ultra est
quem Typhoneum vocant, ore angusto et multum, ut
experti tradidere, pressus, et ob id adsidua nocte
suffusus neque unquam perspici facilis, sed quia ali-
quando cubile Typhonis fuit et quia nunc demissa in
se confestim exanimat natura fabulaque memorandus.
77 duo deinde promunturia sunt Sarpedon, finis aliquando
regni Sarpedonis, et quod Ciliciam a Pamphylia di-
stinguit Anemurium, interque ea Celenderis et Nagidos
Samiorum coloniae; sed Celenderis Sarpedoni propior.
14 78 In Pamphylia est Melas navigabilis fluvius, oppi-
dum Sida et alter fluvius Eurymedon. magna apud
eum Cimonis Atheniensium ducis adversus Phoenicas
et Persas navalis pugna atque victoria fuit. mare
quo pugnatum est ex edito admodum colle prospectat
Aspendos, quam Argivi condiderant, possedere finitimi.
79 deinde alii duo validissimi Cestros et Cataractes: Ces-
tros navigari facilis, hic quia se praecipitat ita dictus.
inter eos Perga est oppidum, et Dianae quam ab oppido
Pergaeam vocant templum. trans eosdem mons Sarde-
misos et Phaselis a Mopso condita finis Pamphyliae.
15 80 Lycia continuo, cognominata a Lyco rege Pan-
dionis filio, atque, ut ferunt, infestata olim Chimaerae

---

2. quam aut *A* 4. specus *post* autem *add. Curtius Wachsmuth* 8. adsidua A^1 assidua A^2 10. dimissa *A* demissa *v* 12. promuntoria A^1 *corr.* 14. ceianderis A^1 ceiandaris A^2 Celenderis *Pintianus* natidos *A* Nagidos *Pintianus* 15. ceiandaris *A* proprior A^1 propior A^2 16. phamphylia A^1 pamphylia A^2 19. adque A^1 atque A^2 22. carhactes *A* Cataractes *Barbarus* 25. sardemysos *A* 27. lucia A^1 *vel* A^2 *corr.* 28. chimerae *A*

ignibus, Sidae portu et Tauri promunturio grandem
sinum claudit. Taurus ipse ab Eois litoribus exsur- 81
gens vaste satis attollitur, dein dextro latere ad
septentrionem, sinistro ad meridiem versus it in occi-
dentem rectus et perpetuo iugo, magnarumque gentium
qua dorsum agit terminus, ubi terras diremit exit in
pelagus. idem autem et totus, ut dictus est, dicitur,
etiam qua spectat orientem, deinde Haemodes et Cau-
casus et Propanisus, tum Caspiae pylae, Niphates,
Armeniae pylae, et ubi iam nostra maria contingit
Taurus iterum. post eius promunturium flumen est 82
Limyra et eodem nomine civitas, atque ut multa op-
pida sic praeter Pataram non inlustria. illam nobilem
facit delubrum Apollinis quondam opibus et oraculi fide
Delphico simile. ultra est Xanthus flumen et Xanthos op-
pidum, mons Cragus et quae Lyciam finit urbs Telmesos.

Caria sequitur. habitant incertae originis. alii 16
indigenas, sunt qui Pelasgos, quidam Cretas existimant. 83
genus usque eo quondam armorum pugnaeque amans
ut aliena etiam bella mercedibus agerent. hic castella
sunt aliquot, dein promunturia duo Pedalion et Crya,
et secundum Calbim amnem Caunus oppidum valetu-
dine habitantium infame. inde ad Halicarnason haec 84
iacent: Rhodiorum aliquot coloniae, portus duo, Gelos
et cui ex urbe quam amplectitur Thyssanusa cognomen
est, inter eos oppidum Larumna et Pandion collis in
mare emissus, tum tres ex ordine sinus, Thymnias
Schoenus Bubasius; Thymniae promunturium Aphro-
disium est, Schoenus ambit Hylam, Bubasius Cyrnon.

---

2. eois A^1 *corr.* 2. 3. exsurgens A^1 exurgens A^2 6. dirimit *A* diremit *x* 8. //orientem *A* 12. lymyra *A* 13. inlustria A^1 illustria A^2 14. oraculis *A* 16. gracius *A* Cragus *v* <urb>s *A* 19. et A^1 eo A^2 21. cytria *A* Crya *Barbarus* 22. galbian *A* Calbim *Barbarus* 24. aliquod A^1 aliquot A^2 28. bubaesius *A* Bubasius *scripsi* 29. bubaesius *A* crynon *A* Cyrnon *Bursian*

tum Cnidus in cornu paene insulae, interque eam et
85 Ceramicum sinum in recessu posita Euthana. Halicarnasos Argivorum colonia est, et cur memoranda sit, praeter conditores, Mausoleum efficit regis Mausoli monumentum, unum de miraculis septem, Artemisiae opus. trans Halicarnason illa sunt: litus Leuca, urbes Myndos, Caruanda, Neapolis, sinus Iasius et Basilicus. in Iasio est Bargylos.

17
86 Post Basilicum Ionia aliquot se ambagibus sinuat, et primum a Posideo promunturio flexum inchoans cingit oraculum Apollinis dictum olim Branchidae, nunc Didymei; Miletum, urbem quondam Ioniae totius belli pacisque artibus principem, patriam Thaletis astrologi et Timothei musici et Anaximandri physici, aliorumque civium inclutis ingeniis merito inclutam, utcumque Ioniam vocant; urbem Hippin, amnis Maeandri exitum, Latmium montem, Endymionis a Luna,
87 ut ferunt, adamati fabula nobilem. dein rursus inflexa cingit urbem Prienen et Gaesi fluminis ostium, moxque ut maiore circuitu ita plura conplectitur. ibi est Panionium sacra regio, et ob id eo nomine
88 adpellata quod eam communiter Iones colunt. ibi a fugitivis, ut aiunt, condita (nomen famae adnuit) Phygela. ibi Ephesus et Dianae clarissimum templum, quod Amazones Asia potitae consecrasse traduntur; ibi Caystros amnis; ibi Lebedos, Clariique Apollinis fanum, quod Manto Tiresiae filia fugiens

2. tetraticum *A* Ceramicum *Barbarus* euciana *A* Euthana *Bursian* 2. 3. halicarnassos *A* Halicarnasos *scripsi* 6. halicarssonna *A* Halicarnason *scripsi* 7. myridos *A* Myndos *Pintianus* aruanda *A* Caruanda *Bursian* iasus *A* Iasius *x* 8. iaso *A* barcylos *A* Bargylos *Barbarus* 9. aliquod A^1 aliquot A^2 11. bramaciae *A* Branchidae *Barbarus* 12. didymi *A* Didymei *Vossius* 16. 17. meandri *A* 19. prienem *A* Prienen *v* 21. panionum *A* 22. adpellata A^1 appellata A^2 24. phygeta *A* Phygela *Barbarus* 26. libedos *A* 27. mantho *A*

victores Thebanorum Epigonos, et Colophon, quam
Mopsus eiusdem Mantus filius statuit. at promun- 89
turium quo sinus clauditur, quod altera parte alium
quem Smyrnaeum vocant efficit, angustisque cervicibus
reliqua extendit in latius, abit in paene insulae faciem.
super angustias hinc Teos illinc Clazomenae, qua terga
agunt confinio adnexae muri, diversis frontibus diversa
maria prospectant. in ipsa paene insula est Coryna.
in sinu Smyrnaeo est Hermus amnis et urbs Leuca,
extra Phocaea Joniae ultima.

Proxima regio, ex quo ab Aeolis incoli coepit 18 90
Aeolis facta, ante Mysia, et qua Hellespontum ad-
tingit, Troianis possidentibus Troas fuit. primam
urbium a Myrino conditore Myrinam vocant, sequen-
tem Pelops statuit, victo Oenomao reversus ex Graecia;
Cymen nominavit pulsis qui habitaverant dux Ama-
zonum Cyme. supra Caicus inter Elaean decurrit et
Pitanen, illam quae Arcesilan tulit, nihil adfirmantis
academiae clarissimum antistitem. tum in promun- 91
turio est Cyna oppidum, quod praetervectos sinus ex-
cipit non parvos sed longe ac molliter flexus, retra-
hensque paulatim oras usque ad ima montis Jdae.
is primo parvis urbibus aspersus est, quarum cla-
rissima est Cistena. gremio interiore campus Thebe
nomine; Adrymetion, Asturam, Chrysam oppida eodem
quo dicta sunt ordine adiacentia continet, in altero

1. ephigonos *A* 2. ad *A* 3. qui *A* quod *v* 4. $\overset{s}{z}$myrneum *A* 6. ceos *A* Teos *Vadianus* cla⟨zomena⟩ *A* (*litteras in ras. A*^{3}) $\overset{et}{\text{aẹ}}$quia *A* qua *Pintianus* 7. adnexa *A* adnexae *Pintianus* mari *A* muri *Vossius* 9. $\overset{s}{z}$myrnaeo *A* thermodon *A* Hermus *Pintianus* 10. phoea crisioniae *A* Phocaea Ioniae *Vossius* ultimae *A* ultima *x* 17 elean *A* Elaean *scripsi* 18. archesilan *A* Arcesilan *x* 21. parvos *sic A* 23. iis *A* is *v* 24. thebae *A* Thebe *v* 25. austram *A* Asturam *Bursian* cressam *A* Chrysam *Pintianus* 26. continent *A* continet *v*

92 latere Antandrum. duplex causa nominis iactatur.
alii Ascanium Aeneae filium cum ibi regnaret captum
a Pelasgis ea se redemisse commemorant, alii ab
his putant conditam quos ex Andro insula vis et
seditio exegerat. hi Antandrum quasi pro Andro,
93 illi quasi pro viro accipi volunt. sequens tractus
tangit Gargara et Asson Aeolorum colonias. tum
sinus alter Achaeon limen non longe ab Ilio litora
incurvat, urbe bello excidioque clarissima. hic Sigeum
fuit oppidum, hic Achivorum fuit bellantium statio.
huc ab Idaeo monte demissus Scamander exit et
94 Simois, fama quam natura maiora flumina. ipse
mons, vetere divarum certamine et iudicio Paridis
memoratus, orientem solem aliter quam in aliis terris
solet aspici ostentat. namque ex summo vertice eius
speculantibus paene a media nocte sparsi ignes passim
micare, et ut lux adpropinquat ita coire ac se coniungere
videntur, donec magis magisque collecti pauciores
subinde et una ad postremum flamma ardeant.
95 ea cum diu clara et incendio similis effulsit, cogit
se ac rotundat et fit ingens globus. diu is quoque
grandis et terris adnexus adparet, dein paulatim
decrescens et quanto decrescit eo clarior fugat novissime
noctem, et cum die iam sol factus attollitur.
96 extra sinum sunt Rhoetea litora, Rhoeteo et Dardania
claris urbibus, Aiacis tamen sepulcro maxime inlustria.
ab his fit artius mare, nec iam adluit terras,
sed rursus dividens angusto Hellesponti freto litus
obvium findit, facitque ut iterum terrae qua fluit
latera sint.

---

7. asson⟨a⟩ *A* Asson *Barbarus* aeolorum A^1 aetolorum A^2 9. sigaeum *A* 17. adpropinquat A^1 appropinquat A^2 22. adparet A^1 apparet A^2 25. rho⟨etea litora a⟩ rhytaeo *A* (*litteras in ras.* A^3) Rhoetea litora Rhoeteo *Reinoldius* 26. sepulchro A^1 sepulcro A^2 26. 27. inlustria A^1 illustria A^2 27. adluit A^1 alluit A^2 30. altera *A* latera *v*

Interius Bithyni sunt et Mariandyni, in ora 19 97
Graiae urbes Abydos et Lampsacum et Parion et
Priapos. Abydos magni quondam amoris commer-
cio insignis est. Lampsacum Phocaeis appellantibus
nomen ex eo traxit, quod consulentibus in quasnam
terras potissimum tenderent responsum erat, ubi pri-
mum fulsisset ibi sedem capessere. tum rursus fit 98
apertius mare Propontis. in id Granicus effunditur,
pugna quae primum inter Persas et Alexandrum fuit
nobilis. trans amnem sedet in cervice paene insulae
Cyzicum; nomen Cyzicus indidit, quem a Minyis
inprudentibus, cum Colchos peterent, fusum acie cae-
sumque accepimus. post Placia et Scylace parvae
Pelasgorum coloniae, quibus a tergo imminet mons
Olympus, ut incolae vocant Mysius. flumen Ryndacos 99
in quae secuntur emittitur. circa angues nascuntur
immanes, neque ob magnitudinem modo sed ob id
etiam mirabiles, quod ubi in alveum eius aestus
solemque fugerunt, emergunt atque hiant, supervo-
lantesque aves quamvis alte et perniciter ferantur
absorbent. trans Ryndacum est Dascylos et quam
Colophonii conlocavere Myrlea. duo sunt inde modici 100
sinus. alter Ciani nomine Cion amplectitur, Phrygiae
haut longe iacentis opportunissimum emporium, alter
Olbianos in promunturio fert Neptuni fanum, in gremio
Astacon a Megarensibus conditam. dein priores terrae 101
iterum obiacent, exiturique in Pontum pelagi canalis an-
gustior Europam ab Asia stadiis quinque disterminat,

1. mariandynei *A* 2. lampsa⟨cum⟩ *A* (*litteras in ras.* A^3) 4. lampsa⟨cum⟩ *A* (*litteras in ras.* A^3) 5. quas⟨nam⟩ *A* (*litteras in ras.* A^3) 12. inprudentibus A^1 imprudentibus A^2 13. plagaea *A* Placia *Barbarus* scydace *A* Scylace *Barbarus* 15. ryndaces *A* Ryndacos *Bursian* 16. emittit *A* emittitur *Bursian* 22. colophoni *A* mysrela *A* Myrlea *Barbarus* 23. sine *A* Ciani *Bursian* chion *A* Cion *Barbarus* 24. haut A^1 haud A^2 27. iacent A obiacent Pintianus

Thracius, ut dictum est, Bosphorus. ipsis in faucibus
oppidum, in ore templum est: oppidi nomen Calchedon,
auctor Archias Megarensium princeps, templi numen
102 Iuppiter, conditor est Iaso. hic iam sese ingens
Pontus aperit, nisi qua promunturia sunt, huc at-
que illuc longo rectoque limite extentus, sinuatus
cetera, sed quia contra minus quam ad laevam et
dextram abscessit, mollibusque fastigiis donec an-
gustos utrimque angulos faciat inflectitur, ad formam
scythici arcus maxime incurvos. brevis, atrox, nebu-
losus, raris stationibus, non molli neque harenoso
circumdatus litore, vicinus aquilonibus, et quia non
profundus est fluctuosus atque fervens, olim ex colen-
tium saevo admodum ingenio Axenus, post commercio
aliarum gentium mollitis aliquantum moribus dictus
103 Euxinus. in eo primum Mariandyni urbem habitant
ab Argivo, ut ferunt, Hercule datam. Heraclea
vocitatur, id famae fidem adicit. iuxta specus est
Acherusia ad manes, ut aiunt, pervius, atque inde
104 extractum Cerberum existimant. tum Tios oppidum,
Milesiorum quidem colonia, sed iam soli gentisque
Paphlagonum; quorum in litoribus paene mediis pro-
munturium est Carambis, citra Parthenius amnis, urbes
Sesamus et Cromnos et a Cytisoro Phrixi filio posita
Cytoros; tum Cinolis et Collyris et quae Paphlagoniam
105 finit Armene. Chalybes proximi clarissimas habent
Amison et Sinopen, cynici Diogenis patriam, amnium
Halyn et Thermodonta. secundum Halyn urbs est
Lycasto, at Thermodonta campus. in eo fuit Themis-

1. bosporus A^1 bosphorus A^2 4. conditore iaso *A* conditor est Jaso *Bursian* 9. utrique *A* utrimque *v* 10. incurvos *sic A* 11. harenoso A^1 arenoso A^2 13. adque A^1 atque A^2 16. mariandynaei *A* 19. inde unde *A* inde *v* 25. cythoros *A* tunc *A* tum *v* cynobus *A* Cinolis *Pintianus* 26. calybes *A* 29. at *sic A* thermodaonta A^1 thermodonta A^2 themiscurum A^1 themyscurum A^2

curum oppidum, fuere et Amazonum castra, ideo
Amazonium vocant. Tabereni Chalybas adtingunt, 106
quibus in lusu risuque summum bonum est. ultra
Mossyni turres ligneas subeunt, notis corpus omne
persignant, propatulo vescuntur, promisce concumbunt
et palam, reges suffragio deligunt, vinculisque et ar-
tissima custodia tenent, atque ubi culpam prave quid
inperando meruere, inedia diei totius adficiunt, ce-
terum asperi inculti pernoxii adpulsis. dein minus feri, 107
verum et hi inconditis moribus, Macrocephali, Bechiri,
Buxeri. rarae urbes: Cerasunta et Trapezos maxime in-
lustres. inde is locus est ubi finem ductus a Bosphoro 108
tractus accipit, atque inde se in sinu adversi litoris
flexus adtollens angustissimum Ponti facit angulum.
hic sunt Colchi, huc Phasis erumpit, hic eodem nomine
quo amnis est a Themistagora Milesio deductum oppi-
dum, hic Phrixi templum et lucus, fabula vetere pellis
aureae nobilis. hinc orti montes longo se iugo et 109
donec Riphaeis coniungantur exporrigunt; qui altera
parte in Euxinum et Maeotida et Tanain, altera in
Caspium pelagus obversi, Ceranni dicuntur, idem ali-
ubi Taurici Moschi Amazonici Caspii Coraxici Cau-
casii, ut aliis aliisve adpositi gentibus ita aliis aliisque
dicti nominibus. at in primo flexu iam curvi litoris 110
oppidum est quod Graeci mercatores constituisse, et
quia cum caeca tempestate agerentur, ignaris qua
terra esset cycni vox notam dederat, Cycnum adpel-
lasse dicuntur. reliqua eius ferae incultaeque gentes

2. adtingunt *A*[1] attingunt *A*[2] 3. ultra carambim *A* ultra *Vinetus* 9. adpulsis *A*[1] appulsis *A*[2] 10. macrocefali *A* discheri *A* Bechiri *Vossius* 11. buxedi *A* Buxeri *Vadianus* aet *A*[1] et *A*[2] 11. 12. inlustres *A*[1] illustres *A*[2] 12. bosporo *A*[1] bosphoro *A*[2] 14. adtollens *A*[1] attollens *A*[2] 16. quod *A*[1] quo *A*[2] 18. <se> *A*[2] 22. caspi *A* 22. 23. caucasi *A* 23. adpositis *A*[1] appositis *A*[2] 24. ad *A*[1] at *A*[2] alitoris *A*[1] litoris *A*[2] 26. ignaris quae *A* ignaris qua *x* 27. 28. adpellasse *A*[1] appellasse *A*[2]

vasto mari adsidentes tenent, Melanchlaena, Toretica,
sex Colicae, Coraxici, Phthirophagi, Heniochi, Achaei,
111 Cercetici, et iam in confinio Maeotidis Sindones. in
Heniochorum finibus Dioscorias a Castore et Polluce
Pontum cum Iasone ingressis, Sindos in Sindonum ab
112 ipsis terrarum cultoribus condita est. obliqua tunc
regio et in latum modice patens inter Pontum Paludemque ad Bosphorum excurrit; quam duobus alveis
in lacum et in mare profluens Coracanda paene insulam reddit. quattuor urbes ibi sunt Hermonassa,
113 Cepoe, Phanagorea, et in ipso ore Cimmerium. hac
ingressos lacus accipit longe lateque diffusus, qua
terras tangit incurvo circumdatus litore, qua mari
propior est, nisi ubi aperitur, quasi margine obductus,
114 citra magnitudinem prope Ponto similis. oram quae
a Bosphoro ad Tanain usque deflectitur Maeotici incolunt, Thatae, Sirachi, Phicores et ostio fluminis
proximi Ixamatae. apud eos easdem artes feminae
quas viri exercent, adeo ut ne militia quidem vacent. viri pedibus merent sagittisque depugnant, illae
equestre proelium ineunt nec ferro dimicant, sed
quos laqueis intercepere trahendo conficiunt. nubunt
tamen, verum ut nubiles habeantur non in aetate
modus est; nisi quae hostem interemere virgines
115 manent. ipse Tanais ex Riphaeo monte deiectus adeo
praeceps ruit, ut cum vicina flumina, tum Maeotis
et Bophorus tum Ponti aliqua brumali rigore du-

---

1. adsidentes A^1 assidentes A^2 1. 2. menanclea terrestrea sexsolicae coraxi cleptyrophagi *A* Melanchlaena, Toretica, sex Colicae, Coraxici, Phthirophagi *C. Mueller in Frg. H. G. V p. 180* 2. haeniochi *A* 4. eniochorum A^1 haeniochorum A^2 dioschorias *A* 8. bosporum A^1 bosphorum A^2
10. 11. hermonos saccephoe *A* Hermonassa, Cepoe *Barbarus*
11. spanacorea *A* Phanagorea *scripsi* 14. proprior A^1 propior A^2 16. bosporo A^1 bosphoro A^2 17. thae taes erachi *A* Thatae, Sirachi *scripsi* 18. xamatae *A* Jxamatae *Holstenius*
25. manene A^1 manent A^2

rentur, solus aestus hiememque iuxta ferens idem
semper et sui similis incitatusque decurrat. ripas eius 116
Sauromatae et ripis haerentia possident, una gens
aliquot populi et aliquot nomina. primi Maeotidae
Gynaecocratumenoe regna Amazonum, fecundos pabulo at alia steriles nudosque campos tenent. Budini
Gelonion urbem ligneam habitant. iuxta Thyssagetae
Turcaeque vastas silvas occupant aluntur que venando.
tum continuis rupibus late aspera et deserta regio ad 117
Aremphaeos usque permittitur. his iustissimi mores, nemora pro domibus, alimenta bacae, et feminis et maribus nuda sunt capita. sacri itaque habentur, adeoque ipsos nemo de tam feris gentibus violat, ut aliis quoque ad eos confugisse pro asylo sit. ultra surgit mons Riphaeus ultraque eum iacet ora quae spectat oceanum.

POMPONII MELAE DE CHOROGRAPHIA

Liber II.

Asiae in Nostrum mare Tanainque vergentis 1 1
quem dixi finis ac situs est, ac per eundem amnem in Maeotida remeantibus ad dexteram Europa est, modo sinistro latere innavigantium adposita. inde Riphaeis montibus proxuma, et huc enim pertinent, cadentes adsidue nives adeo invia efficiunt, ut ultra ne visum quidem intendentium admittant. deinde est regio ditis admodum soli, inhabitabilis tamen, quia grypi saevum et pertinax ferarum genus aurum terra penitus egestum mire amant mireque custodiunt, et

---

2. subsimilis *A* sui similis *x* 4. aliquod A^1 aliquot A^2 *(bis)* 5. Gyn//ecocratumenoe *A* 6. at alia *sic A* 14. quosque A^1 quoque A^2 21. europae *A* Europa est *v* 22. adposita A^1 apposita A^2 22. 23. in aeriphaeis *A* inde Riphaeis *scripsi* proxuma *sic A* 24. adsidue A^1 assidue A^2

2 sunt infesti attingentibus. hominum primi sunt Scy-
thae, Scytharumque quis singuli oculi esse dicuntur
Arimaspoe, ab eis Essedones usque ad Maeotida. huius
flexum Buces amnis secat. Agathyrsi et Sauromatae
ambiunt; quia pro sedibus plaustra habent dicti Ama-
xobioe. obliqua tunc ad Bosphorum plaga excurrens
3 Ponto ac Maeotide includitur. in Paludem vergentia
Satarchae tenent, in Bosphorum Cimmerica oppida
Murmecion, Panticapaeon, Theodosia, Hermisium, in
Euxinum mare Taurici. super eos sinus portuosus et
ideo Calos limen appellatus promunturiis duobus in-
cluditur. alterum Criu metopon vocant, Carambico
quod in Asia diximus par et adversum, Parthenion
alterum. oppidum adiacet Cherronesus, a Diana, si
creditur, conditum, et nymphaeo specu quod in arce
4 eius nymphis sacratum est maxime inlustre. subit
tum ripam mare, et donec quinque milium passuum
spatio absit a Maeotide, refugientia usque subsequens
litora, quam Satarchae et Taurici tenent paene insulam
reddit. quod inter Paludem et sinum est Taphrae
nominantur, sinus Carcinites. in eo urbs est Carcine,
quam duo flumina Gerrhos et Ypacares uno ostio
effluentia adtingunt, verum diversis fontibus et aliunde
delapsi. nam Gerrhos inter Basilidas et Nomadas,
5 *Ypacares per Nomadas* evolvitur. silvae deinde sunt
quas maximas hae terrae ferunt, et Panticapes qui
Nomadas Georgosque disterminat. terra tum longe
distenta tenui radice litori adnectitur, post spatiosa

---

3. arimampsae *A* Armaspoe *J. Gronovius* 7. includit *A* includitur *v* palude *A* 8. sarthagae *A* Satarchae *x* cimerrica *A* 10. tauricis *A* 14. cerrhone *A* Cherronesus *Barbarus* 16. ei//s *A* inlustres A^1 illustres A^2 19. quod *A* quam *scripsi* 20. thaterae *A* Taphrae *Barbarus* 23. adtingunt A^1 attingunt A^2 24. basitidas *A* Basilidas *x* 25. *verba* Ypacares per Nomadas *excepit Vossius* 28. *post* distenta *add.* *A* excedens *cum Pintiano delevi*

modice paulatim se ipsa fastigat, et quasi in mucronem longa colligens latera facie positi ensis adfecta est. Achilles infesta classe mare Ponticum ingressus ibi ludicro certamine celebrasse victoriam, et cum ab armis quies erat se ac suos cursu exercitavisse memoratur. ideo dicta est Dromos Achilleos. tum 6 Borysthenes gentem sui nominis adluit, inter Scythiae amnes amoenissimus, turbidis aliis liquidissimus defluit, placidior quam ceteri potarique pulcherrimus. alit laetissima pabula magnosque pisces quibus et optimus sapor et nulla ossa sunt. longe venit, ignotisque ortus e fontibus, quadraginta dierum iter alveo stringit, tantoque spatio navigabilis secundum Borysthenidam et Olbian, Graeca oppida, egreditur. Callippidas Hypanis includit. ex grandi palude oritur 7 quam matrem eius accolae appellant, et diu qualis natus est defluit. tandem non longe a mari ex parvo fonte cui Exampaeo cognomen est adeo amaras aquas accipit, ut ipse quoque iam sui dissimilis et non dulcis hinc defluat. Asiaces proximus inter Callippidas Asiacasque descendit. hos ab Histricis Tyra separat; surgit in Neuris, qua exit sui nominis oppidum adtingit. at ille qui Scythiae populos a sequentibus dirimit, 8 apertis in Germania fontibus, alio quam desinit nomine exoritur. nam per immania magnarum gentium diu Danuvius est, deinde aliter eum adpellantibus accolis fit Hister, acceptisque aliquot amnibus, ingens iam et eorum qui in Nostrum mare decidunt tantum Nilo minor, totidem quot ille ostiis, sed tribus tenuibus, reliquis navigabilibus effluit. ingenia cultusque gen- 9

2. adlecta A^1 allecta A^2 adfecta *Bursian* 7. adluit A^1 alluit A^2 8. turbidis/// A 10. laetissime A 15. gandi A 17. tantum A tandem x 18. exampheo A (i sub e) Exampaeo *J. Gronovius* 21. descaendit A pyra A Tyra v 22. adtingit A^1 attingit A^2 26. danubius A Danuvius *scripsi* adpellantibus A^1 appellantibus A^2 27. aliquot A^1 corr. 29. quot A^1 corr.

tium differunt. Essedones funera parentium laeti et
victimis ac festo coitu familiarium celebrant. corpora
ipsa laniata et caesis pecorum visceribus immixta epu-
lando consumunt. capita ubi fabre expolivere, auro
vincta pro poculis gerunt. haec sunt apud eos ipsos
10 pietatis ultima officia. Agathyrsi ora artusque pingunt,
ut quique maioribus praestant, ita magis aut minus:
ceterum isdem omnes notis et sic ut ablui nequeant.
Satarchae auri argentique maximarum pestium ignari
vice rerum commercia exercent, atque ob saeva hie-
mis admodum adsiduae, demersis in humum sedibus,
specus aut suffossa habitant, totum bracati corpus, et
11 nisi qua vident etiam ora vestiti. Tauri Iphigeniae
et Orestis adventu maxime memorati immanes sunt
moribus, immanemque famam habent solere pro vic-
timis advenas caedere. Basilidis ab Hercule et Echidna
generis principia sunt, mores regii, arma tantum sagit-
tae. vagi Nomades pecorum pabula secuntur, atque
ut illa durant ita diu statam sedem agunt. colunt
Georgi exercentque agros. Asiacae furari quid sit
ignorant, ideoque nec sua custodiunt nec aliena con-
12 tingunt. interius habitantium ritus asperior, et incultior
regio est. bella caedesque amant, mosque est bellan-
tibus, cruorem eius quem primum interemerunt ipsis
ex vulneribus ebibere. ut quisque plures interemerit
ita aput eos habetur eximius; ceterum expertem esse
caedis inter opprobria vel maximum. ne foedera
quidem incruenta sunt; sauciant se qui paciscuntur,
exemptumque sanguinem ubi permiscuere degustant.
13 id putant mansurae fidei pignus certissimum. inter

2. familiarum *A* familiarium *v* 7. praestat *A* 9. sarthae *A* Satarchae *Pintianus* 10. atque A^1 *corr.* 11. adsidue A^1 assidue A^2 16. basilidiis *A* Basilidis *v* 17. regi⟨i⟩ *A* (i *in ras.* A^2) 18. pecorum durant *A* pecorum *delevit Vossius* 24. cruore *A* 25. quisquis *A* quisque *x* 26. aput *sic A*

epulas quot quisque interfecerit laetissima et fre-
quentissima mentio, binisque poculis qui plurimos
rettulere perpotant. is inter iocantis honos praeci-
puus est. pocula ut Essedones parentium, ita inimi-
cissimorum capitibus expoliunt. apud Anthropophagos 14
ipsae etiam epulae visceribus humanis apparantur.
Geloni hostium cutibus equos seque velant, illos reli-
qui corporis, se capitum. Melanchlaenis atra vestis
et ex ea nomen, Neuris statum singulis tempus est,
quo si velint in lupos, iterumque in eos qui fuere
mutentur. Mars omnium deus; ei pro simulacris enses 15
et cinctoria dedicant, hominesque pro victumis feriunt.
terrae late patent, et ob excedentia ripas suas plerum-
que flumina nusquam non ad pabula fertiles, alicubi
usque eo steriles ad cetera, ut qui habitant lignorum
egentes ignes ossibus alant.

His Thracia proxima est, eaque a Pontici lateris 2 16
fronte usque in Illyrios penitus inmissa, qua latera
agit Histro pelagoque contingitur. regio nec caelo
laeta nec solo, et nisi qua mari propior est, infecunda,
frigida, eorumque quae seruntur maligne admodum
patiens, raro usquam pomiferam arborem, vitem fre-
quentius tolerat: sed nec eius quidem fructus maturat
ac mitigat, nisi ubi frigora obiectu frondium cul-
tores arcuere. viros benignius alit, non ad speciem
tamen, nam et illis asper atque indecens corpo-
rum habitus est, ceterum ad ferociam et numerum,
ut multi immitesque sunt maxime ferax. paucos 17
amnis qui in pelagus evadunt, verum celeberrimos
Hebrum et Neston *et* Strymona emittit. montes in-

1. quot A^1 *corr.* interfecerit referre *A* referre *delevi* 3. perpotant A^1 perpotat A^2 locantis *A* iocantis *scripsi* 4. pocula//// *A* 5. apud A^1 *corr.* 11. et *A* ei *v* 12. tinctoria *A* cinctoria *x* 17. ea quae *A* eaque *v* 20. proprior *A* 23. tolerant *A* 25. arguere *A* 30. hebrum et neston strymona *A* Hebrum et Neston et Strymona *v*

terior adtollit Haemon et Rhodopen et Orbelon, sacris
Liberi patris et coetu Maenadum, Orpheo primum
initiante, celebratos. e quis Haemos in tantum alti-
tudinis abit, ut Euxinum et Hadrian ex summo vertice
18 ostendat. una gens Thraces habitant, aliis aliisque
praediti et nominibus et moribus. quidam feri sunt et
paratissimi ad mortem, Getae utique. id varia opinio
perficit; alii redituras putant animas obeuntium, alii
etsi non redeant non extingui tamen, sed ad beatiora
transire, alii emori quidem, sed id melius esse quam
vivere. itaque lugentur apud quosdam puerperia nati-
que deflentur, funera contra festa sunt, et veluti sacra
19 cantu lusuque celebrantur. ne feminis quidem segnis
animus est. super mortuorum virorum corpora inter-
fici simulque sepeliri votum eximium habent, et quia
plures simul singulis nuptae sunt, cuius id sit decus
apud iudicaturos magno certamine adfectant. moribus
datur estque maxime laetum, cum in hoc contenditur
20 vincere. maerent aliae vocibus, et cum acerbissimis
planctibus efferunt. at quibus consolari eas animus
est, arma opesque ad rogos deferunt, paratique, ut
dictitant, cum fato iacentis, si detur in manus, vel
pacisci vel decernere, ubi nec pugnae nec pecuniae
21 locus sit, *** manentque dominas proci. nupturae
virgines non a parentibus viris traduntur, sed publice
aut locantur ducendae aut veneunt. utrum fiat ex specie
et moribus causa est. probae formosaeque in pretio
sunt, ceteras qui habeant mercede quaeruntur. vini
usus quibusdam ignotus est: epulantibus tamen ubi

---

1. adtollit A^1 attollit A^2 haemona *A* Haemon *Barbarus* rhodopem *A* Rhodopen *v* 2. orpheo *A* 8. perficit A^1 *corr.* 16. nuptae A^1 *corr.* 19. alii *A* aliae *v* 20. eos *A* eas *v* 22. inmanis *A* in manus *v* 24. *ante* manentque *lacunam statui* dominos *A* dominas *v* nupturae A^1 *corr.* 28. viri *A* vini *v*

super ignes quos circumsident quaedam semina ingesta
sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit.
in litoribus Histro est proxima Histropolis, deinde 22
Milesiis deducta Callatis, tum Tomoe et portus Caria
et Tiristis promunturium, quod praetervectos alter
Ponti angulus accipit, adversus Phasiaco et nisi amplior foret similis. fuit hic Bizone, motu terrae intercidit. est portus Crunos, urbes Dionysopolis, Odessos,
Messembria, Anchialos, et intimo in sinu, atque ubi
Pontus alterum sui flexum angulo finit, magna Apol-
lonia. recta dehinc ora, nisi quod media ferme in 23
promunturium quod Thynian vocant exit, et incurvis contra se litoribus obtenditur, urbesque sustinet Halmydeson et Philias et Phinopolim. hactenus
Pontus. deinde est Bosphorus et Propontis, in Bos- 24
phoro Byzantion, in Propontide Selymbria, Perinthos, Bytinis; amnesque qui interfluunt Erginos et Atyras. tum Rhesso regnata quondam pars Thraciae, et Bisanthe Samiorum, et ingens aliquando Cypsela. post locus quem Grai Macron tichos adpellant, et in radi-
cem magnae paene insulae sedens Lysimachia. terra 25
quae sequitur nusquam lata atque hic artissima inter Hellespontum Aegaeumque procurrit. angustias Isthmon, frontem eius Mastusiam, totam Cherso-
nessum adpellant ob multa memorabilem. est in ea 26
flumen Aegos, naufragio classis Atticae insigne; est et Abydo obiacens Sestos, Leandri amore pernobile;

---

1. circumsident A^1 *corr.* 4. mallesis *A* Milesiis *scripsi* tu *A* tum *v* 5. pristis *A* Tiristis *Vossius* 8. dionysiopolis *A* Dionysopolis *v* obdessos *A* 10. 11. apollophania *A* Apollonia *Barbarus* 12. thymnian *A* Thynian *scripsi* 13. obtenditur A^1 optenditur A^2 14. helmydeson *A* phylas *A* Philias *Bursian* 18. 19. bisaltae *A* Bisanthe *Barbarus* 19. gypsela *A* Cypsela *Pintianus* 20. macrontihos *A* (ntihos A^3 *in spatio vacuo*) Macron tichos *Barbarus* 20. 21. radicem *sic A* 21. peninsulae *A* 23. aegeumque *A* 25. memorabile *A* memora bilem *Pintianus* 27. post obiacens add. et A^3

est et regio in qua Persarum exercitus divisas spatio
pelagoque terras ausus pontibus iungere, mirum atque
ingens facinus, ex Asia in Graeciam pedes et non
navigata maria transgressus est; sunt Protesilai ossa
consecrata delubro; est et portus Coelos, Atheniensibus
et Lacedaemoniis navali acie decernentibus Laconicae
classis signatus excidio; est Cynos sema, tumulus
Hecubae, sive ex figura canis in quam conversa tra-
ditur, sive ex fortuna in quam deciderat, humili no-
mine accepto; est Madytos, est Eleus quae finit Helles-
27 pontum. Aegaeum statim pelagus vaste longum litus
inpellit, summotasque terras hinc ad promunturium
quod Sunium vocatur magno ambitu mollique circum-
agit. eius tractum legentibus praevectisque Mas-
tusiam sinus intrandus est qui alterum Chersonensi
latus adluens iugo facie vallis includitur, et ex fluvio
quem accipit Melas dictus duas urbes amplectitur,
Alopeconensum et in altero Isthmi litore sitam Car-
28 diam. eximia est Aenos ab Aenea profugo condita.
circa Hebrum Cicones, trans eundem Doriscos, ubi
Xerxen copias suas quia numero non poterat spatio
mensum ferunt. dein promunturium Serrhion, et
quo canentem Orphea secuta narrantur etiam nemora
Zone. tum Sthenos fluvius, et ripis eius adiacens
29 Maronia. regio ulterior Diomeden tulit, inmanibus
equis mandendos solitum obiectare advenas et iisdem
ab Hercule obiectum. Turris quam Diomedis vocant

---

1. quam *A* qua *x* 4. prothesilai *A* 5. scaeolos *A* Coelos *Barbarus* 6. lacaedemoniis *A* 7. cynosaema *A* 10. macydos *A* Madytos *x* 11. egaeum *A* 13. 14. circumagit// *A* (*fuit* ur) 14. 15. massusiano *A* Mastusiam *Barbarus* 15. chersonense *A* Chersonensi *Bursian* 16. abluens *A* adluens *x* phacię *A* facie *v* 18. alopoconensum *A* Alopeconensum *Bursian* isthim *A* litoris *A* litore *editio a. 1499 Venetiis impressa*

20. haebrum *A* 21. xersen *A* Xerxen *Tzschucke* 22. seriphion *A* Serrhion *Bursian* orphaea *A* 25. inmanibus A^1 immanibus A^2

signum fabulae remanet, et urbs quam soror eius suo
nomine nominavit Abdere; sed ea magis id memorandum habet, quod Democritum physicum tulit, quam
quod ita condita est. ultra Nestos fluit, interque eum 30
et Strymona urbes sunt Philippi, Apollonia, Amphipolis; inter Strymona et Athon Turris Calarnaea et
portus Capru limen, urbs Acanthos et Echinia; inter
Athon et Pallenen Cleona et Olynthos. Strymon,
sicut diximus, amnis est longeque ortus et tenuis.
alienis subinde aquis fit amplior, et ubi non longe a
mari lacum fecit, maiore quam venerat alveo erumpit.
Atho mons adeo altus est, ut credatur altius etiam 31
quam unde imbres cadunt surgere. capit opinio fidem,
quia de aris quas in vertice sustinet non abluitur cinis,
sed quo relinquitur aggere manet. ceterum non promunturio ut alii, verum totus et toto longoque dorso
procedit in pelagus. qua continenti adhaeret a Xerxe 32
in Graios tendente perfossus transnavigatusque est.
ima eius tenent parvae Pelasgorum coloniae. in
summo fuit oppidum Acrothoon, in quo, ut ferunt,
dimidio longior quam in aliis terris aetas habitantium
erat. Pallene soli tam patentis, ut quinque urbium 33
sedes sit atque ager, tota in altum abit, angusta satis
unde incipit. ibi est Potidaea, at ubi laxius patet
Mende Scioneque referendae, illa ab Eretriis, haec ab
Achivis capto Ilio remeantibus posita.

Tum Macedonum populi aliquot urbes habitant, 3 34

---

5. philippia *A* Philippi *x* 6. calamea *A* Calarnaea *Barbarus* 8. olinthos *A* sthrymon *A* 16. ē (*i. e.* est) *A* et *Tzschucke* longeque *A* longoque *x* 17. xerase A^1 xerse A^2 18. et *A* est *v* *post* transnavigatusque est *add. A* athus freto navigabili pervius *removi haec verba* 20. acro ⟨ahon⟩ *A* (*litteras in ras.* A^3) Acrothoon *Bursian* 23. atque A^1 *corr.* 24. pontidea *A* Potidaea *v* laxius A^1 *corr.* cioneque *A* Scioneque *Barbarus* 25. eretris *A* 27. machedonum *A* quot A^1 *corr.* aliquot Ciacconius

quarum Pelle est et maxima *et* inlustris. alumni efficiunt, Philippus Graeciae domitor, Alexander etiam Asiae. in litore flexus Megybernaeus, inter promunturia Derim et Canastraeum et portum qui Cophos dicitur urbes Toronen et Myscellam atque unde ipsi nomen est Megybernam incingit. Canastraeo promunturio Sane
35 proxima est, Megybernaeus autem in medio, qua terra dat gremium, modice in litora ingreditur. ceterum longis et in altum inmissis lateribus ingens inde Thermaicus sinus est. in eum Axius per Macedonas, et iam per Thessalos Peneus excurrit. ante Axium Thessalonice est, inter utrumque Cassandria, Cydna, Aloros, Itharis. a Peneo ad Sepiada Corynthya, Meliboea, Castanaea pares ad famam nisi quod Philoctetes
36 alumnus Meliboean inluminat. terrae interiores claris locorum nominibus insignes paene nihil ignobile ferunt. hinc non longe est Olympus, hic Pelion hic Ossa, montes gigantum fabula belloque memorati; hic Musarum parens domusque Pieria; hic novissime calcatum Graio Herculi solum saltus Oetaeus; hic sacro nemore
37 nobilia Tempe; hic Libethra carminum fontes. tum iam vaste et multum prominens Graecia, et dum Myrtoum pelagus adtingat ab septentrione in meridiem vecta, qua sol oritur Aegaeis, qua occidit Ioniis fluctibus obiacet. ac proximo spatiosa et Hellas no-

---

1. pelles *A* Pelle est *scripsi* et *ante* inlustris *add. x* 3. maegybernaeus *A* 3. 4. dirimet *A* Derim et *scripsi* 4. panastreum *A* Canastraeum *Pintianus* chopos *A* Cophos *Bursian* 5. toronem *A* 6. canastreo *A* sena *A* Sane *H. Stephanus* 7. megybernae⟨usa//⟩ *A* (*litteras in ras. add.* A^2) Megybernaeus autem *v* 9. 10. inter maria *A* inde Thermaicus *Vossius* 11. penitus *A* Peneus *Barbarus* 12. thessalonices *A* cynda *A* Cydna *Barbarus* 13. peno *A* Peneo *v* sepida *A* Sepiada *x* 14. castanias *A* Castanaea *Vinetus* filoctetes *A* 15. moeliboean *A* inluminat A^1 illuminat A^2 17. olymphus A^1 olympus A^2 20. grato *A* *Graio Barbarus* oetus *A* 25. obiacet *add. A ante om. x*

mine grandi fronte procedit, mox mari utroque et
Ionio magis latera eius intrante, donec quattuor milia
passuum pateat, media ferme prope inciditur. deinde 38
rursum terris huc se et illuc, verum in Ionium mare
magis expandentibus progressisque in altum, non tam
lata quam coeperat, ingens tamen iterum et quasi
paene insula extenditur, vocaturque Peloponnesos, ob
sinus et promunturia, quis ut fibris litora eius incisa
sunt, simul quod tenui tramite in latus effunditur,
platani folio simillima. a Macedonia prima est Thes- 39
salia, deinde Magnesia, Phthiotis, Doris, Locris,
Phocis, Boeotis, Atthis, Megaris, sed omnium Atthis
clarissima; in Peloponneso Argolis, Laconice, Mes-
senia, Achaia, Elis, Arcadia; ultra Aetolia, Acarnania
et Epiros usque in Hadrian. de locis atque urbibus 40
quae mare non adluit haec maxime memoranda sunt:
in Thessalia nunc Larissa aliquando Iolcos, in Mag-
nesia Antronia, in Phthiotide Phthia, in Locride
Cynos et Calliaros, in Phocide Delphi et mons Par-
nassos et Apollinis fanum atque oraculum, in Boeotia
Thebae et Cithaeron fabulis carminibusque celebratus;
in Atthide Eleusin Cereri consecrata, et clariores 41
quam ut indicari egeant Athenae, in Megaride unde
regioni nomen est Megara, ut in Argolide Argos et
Mycenae et templum Iunonis vetustate et religione
percelebre, in Laconide Therapnae, Lacedaemon, Amy-
clae, mons Taygetus, in Messenia Messene et Methone;
in Achaia atque Elide quondam Pisae Oenomai, Elis 42

4. vero *A* verum *v* 7. peloponnesos *A*[1] *corr.* 10. in macedonia *A* a Macedonia *Pintianus* 11. aphthiotis *A*[1] phthiotis *A*[2] 14. achaea *A* Achaia *v* aeotolia *A*[1] aetolia *A*[2] 15. adrian *A* Hadrian *scripsi* 17. clarissa *A*[1] larissa *A*[2] 18. pthiotide pthia *A* 20. atque *A*[1] *corr.* 21. cithaeron *A*[1] *corr.* 22. attide *A* Atthide *x* 23. megarida *A* Megaride *x* 24. argolida *A*[1] *corr.* Argolide *v* 27. messania *A* Messenia *v*

etiam num, delubrumque Olympii Iovis, certamine gymnico et singulari sanctitate, ipso quidem tamen simulacro quod Phidiae opus est maxime nobile.
43 Arcadiam Peloponnesiacae gentes undique incingunt. in ea sunt urbes Psophis, Tegea, Orchomenos, montes Pholoë, Cyllenius, Parthenius, Maenalus, flumina Erymanthus et Ladon, in Aetolia Naupactos, in Acarnania Stratos oppida, in Epiro Dodonaei Iovis templum, et fons ideo sacer, quod cum sit frigidus et inmersas faces sicut ceteri extinguat, ubi sine igne
44 procul admoventur adcendit. at cum litora leguntur a promunturio Sepiade per Demetrion et Halon et Pteleon et Echinon ad Pagasaeum sinum cursus est. ille urbem Pagasan amplexus amnem Sperchion accipit, et quia Minyae Colchida petentes inde Argo
45 navem solvere memoratur. ab eo ad Sunium tendentibus illa praenaviganda: Maliacus et Opuntius grandes sinus, et in his caesorum etiam Laconum tropaea Thermopylae, Opoës, Scarpha, Cnemides, Alope, Anthedon, Larumnae, Aulis, Agamemnoniae Graiorumque classis in Troiam coniurantium statio, Marathon magnarum multarumque virtutium testis iam inde a
46 Theseo, Persica maxime clade pernotus; Rhamnus parva, inlustris tamen, quod in ea fanum est Amphiarai et Phidiaca Nemesis; Thoricos et Brauronia olim urbes iam tantum nomina. Sunium promunturium est, finitque id litus Hellados quod spectat

---

1. certamine A^1 *corr.* 5. tenia *A* Tegea *Pintianus* 6. cyllenus *A* Cyllenius *v* 7. naupacto *A* 10. inmersas A^1 immersas A^2 11. adcendit A^1 accendit A^2 12. a *ante* promunturio *add.* A^2 demetrian *A* Demetrion *Vossius* balon *A* Halon *x* 15. cholcida *A* 16. memorantur *A* memoratur *v* 17. malliacus *A* 18. tropea *A* 19. thermophylae *A* oroes *A* Opoes *Barbarus* carpha *A* Scarpha *Vossius* 19. 20. antedon *A* 22. virtutium *sic A* 23. thesaeo *A* thamnis *A* Rhamnus *Barbarus* 24. inlustris A^1 illustris A^2 25. phoricos *A* Thoricos *Barbarus* bauronia *A* Brauronia *Vossius*

orientem. inde ad meridiem terra convertitur us- 47
que ad Megaram ut modo latere ita nunc fronte
pelago adiacens. ibi est Piraeus Atheniensium portus,
Scironia saxa saevo quondam Scironis hospitio etiam
nunc infamia. Megarensium tractus Isthmon adtingit; 48
de illo cognomen est, quia quattuor milium spatio
Aegaeum mare ab Ionio submovens angusto tramite
Helladi Peloponneson adnectit. in eo est oppidum
Cenchreae, fanum Neptuni, ludi quos Isthmicos vocant
celebres, Corinthos olim clara opibus, post
clade notior, nunc Romana colonia, ex summa arce
quam Acrocorinthon adpellant maria utraque contuens.
Peloponnensi oram, sicut diximus, sinus et pro- 49
munturia lacerant, ab oriente Bucephalos et Chersonessus
et Scyllaeon, ad meridiem Malea, Taenaros,
Acritas, Ichthys, ad vesperum Chelonates et Araxos.
habitant ab Isthmo ad Scyllaeon Epidaurii, Aesculapi
templo incluti, et Troezenii, fide societatis Atticae inlustres.
portus Saronicus et Schoenitas et Pogonus, 50
oppida autem Epidaurus et Troezene et Hermiona his
litoribus adposita sunt. inter Scyllaeon et Malean
sinus Argolicus dicitur, inter Malean et Taenaron Laconicus,
inter Taenaron et Acritan *Asinaeus, inter
Acritan* et Ichthyn Cyparissius. in Argolico sunt 51
noti amnes Erasinus atque Inachus et notum oppidum
Lerne, in Laconico Gythium et Eurotas, in ipso

---

2. *post* Megaram *add.* atticae *A delevi* 5. ist//mon *A* (*fuit* h) 7. aegeum *A* 8. peloponeson A^1 peloponneson A^2 9. isthmicos A^1 *corr.* 10. corinthos A^1 corynthos A^2 12. acrocorynthon *A* adpellant A^1 appellant A^2 15. malaea *A* 16. icthys *A* et taraxos *A* et Araxos *x* 17. istmo *A* scylleon *A* epidauri *A* 18. 19. inlustres A^1 illustres A^2 19. sardonicus *A* Saronicus *v* et etscoenitas *A* et Schoenitas *x* pagonus *A* Pogonus *Pintianus* 21. adposita A^1 apposita A^2 malaean *A* 22. sinus—Malean *om. A add. v* 23. Asinaeus, inter Acritan *om. A add. x* 24. icthy *A* ichthyn *x* 25. atque A^1 *corr.* 26. cynthius *A* Gythium Pintianus

Taenaro Neptuni templum et specus, illi quem in
Ponto Acherusium diximus facie et fabula similis,
in Asinaeo flumen Pamisum, in Cyparissio Alpheus.
nomen dedit urbs in litore sita, huic Cyparissos, illi
52 Asine. Messenii Pyliique terras colunt et ipsa pelago
Pylos adiacet. Cyllene, Callipolis, Patrae oram illam
tenent in quam Chelonates et Araxos excurrunt, sed
Cyllene quod Mercurium ibi natum arbitrantur insignis.
Rhion deinde, maris id nomen est, anguste
et velut freto latus orae sequentis incidens inter Aetolos
53 et Peloponnesiacos usque ad Isthmon inrumpit. in eo
ad septentriones spectare litora incipiunt. in his est
Aegion et Aegira et Olyros et Sicyon, at in adversis
Pagae, Creusis, Anticyra, Oeanthia, Cirrha et notior
aliquanto nomine Calydon et Evenos extra Rhion. in
Acarnania maxime clara sunt oppidum Leucas, flumen
54 Achelous. in Epiro nihil Ambracio sinu nobilius est.
facit sinus qui angustis faucibus et quae minus mille
passibus pateant grande pelagus admittit, faciunt urbes
quae adsident: Actium, Argi Amphilochii, Ambracia,
Aeacidarum regia Pyrrhique. Butroton ultra est,
deinde Ceraunii montes, ab his flexus est in Hadrian.
55 hoc mare magno recessu litorum acceptum et vaste
quidem in latitudinem patens, qua penetrat tamen
vastius, Illyricis usque Tergestum, cetera Gallicis
Italicisque gentibus cingitur. Partheni et Dasaretae

---

3. panypsum *A* Pamisum *Vossius* 4. cyparisso *A* Cyparissos *scripsi* 5. messeni *A* 6. patriae *A* Patrae *v* 9. phion *A* Rhion *x* 10. sequenti *A* sequentis *Vossius* 11. inrumpit A^1 irrumpit A^2 13. scion *A* Sicyon *v* 14. chirra *A* 15. chalydon *A* 17. s⟨inu⟩ (inu *add.* A^3) *A* 18. angusti⟨s⟩ *A* (s *in ras. 2 litt. add.* A^3) 20. adsidunt *A* adsident *Bursian* amphilochis *A* Amphilochii *Vadianus* ambrachia *A* 21. regna *A* regia *Pintianus* 22. ceraunii// *A* flexibus *A* flexus est *Bursian* 23. magnum *A* magno *v* 25. tergrestum *A* 26. italisque *A* Italicisque *v* parthenii *A* Partheni *Pintianus*

prima eius tenent, sequentia Taulantii, Encheleae,
Phaeaces. dein sunt quos proprie Illyrios vocant, 56
tum Piraei et Liburni et Histria. urbium prima est
Oricum, secunda Dyrrachium, Epidamnos ante erat,
Romani nomen mutavere, quia velut in damnum ituris
omen id visum est. ultra sunt Apollonia, Salona, 57
Iader, Narona, Tragurium, sinus Polaticus et Pola,
quondam a Colchis ut ferunt habitata, in quantum
res transeunt! nunc Romana colonia. amnes autem
Aeas et Nar et Danuvius qui iam dictus est Hister:
sed Aeas secundum Apolloniam, Nar inter Piraeos et
Liburnos, per Histros Hister emittitur. Tergeste intumo in sinu Hadriae situm finit Illyricum.

De Italia magis quia ordo exigit quam quia 4 58
monstrari eget pauca dicentur: nota sunt omnia. ab
Alpibus incipit in altum excedere, atque ut procedit
se media perpetuo iugo Appennini montis adtollens,
inter Hadriaticum et Tuscum sive, ut aliter eadem
adpellantur, inter Superum mare et Inferum excurrit
diu solida. verum ubi longe abit in duo cornua
finditur, respicitque altero Siculum pelagus, altero
Ionium: tota angusta et alicubi multo quam unde
coepit angustior. interiora eius aliae aliaeque gentes, 59
sinistram partem Carni, et Veneti colunt Togatam
Galliam; tum Italici populi Picentes, Frentani, Dauni,
Apuli, Calabri, Sallentini. ad dextram sunt sub
Alpibus Ligures, sub Appennino Etruria; post Latium, Volsci, Campania et super Lucaniam Bruttii.
urbium quae procul a mari habitantur opulentissimae 60
sunt ad sinistram Patavium Antenoris, Mutina et

---

1. paulanthi *A* Taulantii *x* encele *A* Encheleae *Olivarius* 4. orycum *A* 6. salonia *A* Salona *x* 7. tracurium *A* 10. eas *A* Aeas *v* 11. eas *A* apollineam *A* 12. 13. intumo *sic A* 14. exegit *A* 17. adtollens *A*[1] attollens *A*[2] 19. adpellantur *A*[1] appellantur *A*[2] 24. cauni *A* Carni *Barbarus* 27. adpennino *A*[1] appennino *A*[2] 28. bruttii

Bononia, Romanorum coloniae, ad dextram Capua a
Tuscis, et Roma quondam a pastoribus condita, nunc
61 si pro materia dicatur alterum opus. at in oris
proxima est a Tergeste Concordia. interfluit Timavus
novem capitibus exsurgens, uno ostio emissus; dein
Natiso non longe a mari ditem adtingit Aquileiam.
62 ultra est Altinum. superiora late occupat litora Padus.
namque ab imis radicibus Vesuli montis exortus parvis
se primum e fontibus colligit, et aliquatenus exilis ac
macer, mox aliis amnibus adeo augescit atque alitur,
ut se per septem ad postremum ostia effundat. unum
63 de eis magnum Padum adpellant. inde tam citus pro-
silit, ut discussis fluctibus diu qualem emisit undam
agat, suumque etiam in mari alveum servet, donec
eum ex adverso litore Histriae eodem impetu profluens
Hister amnis excipiat. hac re per ea loca navigan-
tibus, qua utrimque amnes eunt, inter marinas aquas
64 dulcium haustus est. a Pado ad Anconam transitur
Ravenna, Ariminum, Pisaurum, Fanestris colonia, flu-
men Metaurus atque Aesis. et illa in angusto illorum
duorum promunturiorum ex diverso coëuntium inflexi
cubiti imagine sedens, et ideo a Grais dicta Ancona,
inter Gallicas Italicasque gentes quasi terminus inter-
65 est. haec enim praegressos Piceni litora excipiunt:
in quibus Numana, Potentia, Cluana, Cupra urbes,
castella autem Firmum, Hadria, Truentinum; id et
fluvio qui praeterit nomen est. ab eo Frentani mari-
tima habent, Aterni fluminis ostia, urbes Bucam et

---

1. bonia *A* Bononia *x* 2. quondam pastoribus *A* quondam a pastoribus *v* 3. oriis *A* 6. atiso *A* Natiso *v* adtingit A^1 attingit A^2 7. superita *A* superiora *x* 8. vesuvii *A* vesuli *x* 12. adpellant A^1 appellant A^2 19. fenestris *A* Fanestris *x* 25. humana *A* Numana *Vadianus* clyerna *A* Cluana *Cluverius* cypra *A* Cupra *Barbarus* 26. firmum A^1 firmium A^2 id ei *A* id et *Vossius* 27. frentra villa *A* Frentani *Bursian* 28. aeterni *A* Aterni *v* bucara *A* Bucam *Vinetus*

Histonium; Dauni autem Trifernum amnem, Cliterniam,
Larinum, Teanum oppida, montemque Garganum. sinus 66
est continuo Apulo litore incinctus nomine Urias, modicus spatio pleraque asper accessu, extra Sipontum
aut ut Grai dixere Sipuntem, et flumen quod Canusium
adtingens Aufidum adpellant, post Barium et Gnatia
et Ennio cive nobiles Rudiae, et iam in Calabria
Brundisium, Valetium, Lupiae, Hydrus mons, tum
Sallentini campi et Sallentina litora et urbs Graia
Callipolis. hucusque Hadria, hucusque Italiae latus 67
alterum pertinet. frons eius in duo quidem se cornua, sicut supra diximus, scindit: ceterum mare quod
inter utraque admisit tenuibus promunturiis semel
iterumque distinguens non uno margine circumit, nec
diffusum patensque sed per sinus recipit. primus 68
Tarentinus dicitur inter promunturia Sallentinum et
Lacinium, in eoque sunt Tarentus, Metapontum,
Heraclea, Croto, Thurium: secundus Scyllaceus inter
promunturia Lacinium et Zephyrium, in quo est
Petelia, Carcinus, Scyllaceum, Mystiae: tertius inter
Zephyrium et Bruttium Consentiam, Cauloniam, Locrosque circumdat. in Bruttio sunt Columna Rhegia,
Rhegium, Scylla, Taurianum et Metaurum. hinc in 69
Tuscum mare flexus est et eiusdem terrae latus
alterum, Maticana, Hipponium Vibove, Temesa, Clampetia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus olim
Phrygii gubernatoris nunc loci nomen, Paestanus sinus,

---

1. istonium *A* Histonium *x* claterniam *A* Cliterniam *v* 2. lacrinum *A* Larinum *x* 4. siponium *A* Sipontum *x* 5. sipyllum *A* Sipuntem *scripsi* 8. lupae *A* Lupiae *v* 17. lacinsum *A* 18. croto// *A* scyllacaeus *A* Scyllaceus *v* 20. scyllacaeum *A* 21. paulo iam *A* Cauloniam *Barbarus*

23. taurinum *A* Taurianum *Barbarus* 25. ionium *A* Hipponium *Pintianus* vibon etemis aclampetia *A* Vibove, Temsa, Clampetia *Bursian* (Temesa *scripsi*) 26. blunda *A*[1] ablunda *A*[2] Blanda *x* buxentium *A*[1] *corr.* Buxentum *Barbarus*

27. prestanus *A* Paestanus *v*

Paestum oppidum, Silerus amnis, Picentia, Petrae quas
Sirenes habitarunt, Minervae promunturium, omnia
70 Lucaniae loca; sinus Puteolanus, Syrrentum, Herculaneum, Vesuvii montis adspectus, Pompei, Neapolis, Puteoli, lacus Lucrinus et Avernus, Baiae, Misenum, id nunc loci aliquando Phrygii militis nomen, Cumae, Liternum, Volturnus amnis, Volturnum oppidum, amoe-
71 na Campaniae litora; Sinoessa, Liris, Minturnae, Formiae, Fundi, Tarracina, Circes domus aliquando Circeia, Antium, Aphrodisium, Ardea, Laurentum, Ostia
72 citra Tiberim in hoc latere sunt. ultra Pyrgi, Minio, Castrum novum, Graviscae, Cosa, Telamon, Populonia, Cecina, Pisae, Etrusca et loca et flumina; deinde Luna Ligurum et Tigulia et Genua et Sabatia et Albingaunum; tum Paulo et Varum flumina utraque ab Alpibus delapsa, sed Varum quia Italiam finit aliquanto notius.
73 Alpes ipsae ab his litoribus longe lateque diffusae, primo ad septentrionem magno gradu excurrunt, deinde ubi Germaniam adtigerunt, verso inpetu in orientem abeunt, diremptisque populis inmanibus, usque in Thraciam penetrant.

5
74 Gallia Lemanno lacu et Cebennicis montibus in duo latera divisa, atque altero Tuscum pelagus adtingens altero oceanum, hic a Varo illic a Rheno ad Pyrenaeum usque permittitur. pars Nostro mari adposita (fuit aliquando Bracata nunc Narbonensis) est magis culta et magis consita ideoque etiam laetior.
75 urbium quas habet opulentissimae sunt Vasio Vocon-

1. prestum *A* Paestum *v* 3. 4. herculanacum *A* Herculaneum *v* 4. adspectus *A*[1] aspectus *A*[2] 5. et avernus *A* (*litteras* et aver *add.* *A*[2] *in spatio vacuo*) 9. formia *A*[1] formiae *A*[3] fundit *A* Fundi *v* 10. arodisium *A*[1] afrodisium *A*[2] 11. anio *A* Minio *Cluverius* 12. grabuscae *A* Graviscae *Barbarus* 13. nomina *A* flumina *Cluverius* 14. ligulia *A* Tigulia *x* 14. 15. albincaunum *A* 19. adtigerunt *A*[1] attigerunt *A*[2] 25. pyreneum *A* 28. vascô *A* Vasio *Barbarus*

tiorum, Vienna Allobrogum, Avennio Cavarum, Are-
comicorum Nemausus, Tolosa Tectosagum, Secunda-
norum Arausio, Sextanorum Arelate, Septimanorum
Beterrae. sed antestat omnis Atacinorum Decimano-
rumque colonia, unde olim his terris auxilium fuit,
nunc et nomen et decus est Martius Narbo. in lito- 76
ribus aliquot sunt cum aliquis nominibus loca: ceterum
rarae urbes quia rari portus, et omnis plaga austro
atque africo exposita est. Nicaea tangit Alpes, tangit
oppidum Deciatum, tangit Antipolis. deinde est Forum 77
Iuli, Octavanorum colonia, tum post Athenopolim et
Olbiam et Tauroin et Citharisten est Lacydon Massi-
liensium portus, et in eo ipsa Massilia. haec a Phocaeis
oriunda et olim inter asperas posita, nunc ut pacatis
ita dissimillimis tamen vicina gentibus, mirum quam
facile et tunc sedem alienam ceperit et adhuc morem
suum teneat. inter eum et Rhodanum Maritima Avati- 78
corum stagno adsidet, Fossa Mariana partem eius amnis
navigabili alveo effundit. alioqui litus ignobile est, la-
pideum ut vocant, in quo Herculem contra Alebiona
et Dercynon Neptuni liberos dimicantem cum tela
defecissent ab invocato Iove adiutum imbre lapidum
ferunt. credas pluvisse, adeo multi passim et late
iacent. Rhodanus non longe ab Histri Rhenique fon- 79
tibus surgit: dein Lemanno lacu acceptus tenet im-
petum, seque per medium integer agens quantus venit
egreditur, et inde contra occidentem ablatus ali-
quandiu Gallias dirimit, post cursu in meridiem ab-
ducto hac intrat, accessuque aliorum amnium iam

3. sectanorum *A* Sextanorum *x* 4. onis A^1 onnis A^2 omnis *Bursian* 11. octav//anorum *A* (*fuit* i) 12. laurion *A* Tauroin *Kappius* et lacydon *A* est Lacydon *v* 18. adsidet A^1 assidet A^2 19. navigabilis *A* alioquin A^1 alioqui A^2 19. 20. lapideus *A* 20. 21. albiona et bergyon *A* Alebiona et Dercynon *Bursian* 23. pluvisse *sic A* 24. histria archenique *A* 25. lemanne *A* 27. contra in *A* contra *x* 27. 28. aliquandiu A^1 *corr.*

grandis et subinde grandior inter Volcas et Cavaras
80 emittitur. ultra sunt stagna Volcarum, Ledum flumen,
castellum Latara, Mesua collis incinctus mari paene
undique, ac nisi quod angusto aggere continenti ad-
nectitur insula. tum ex Cebennis demissus Arauris
81 iuxta Agathan, secundum Beterras Orbis fluit. Atax ex
Pyrenaeo monte degressus, qua sui fontis aquis venit,
exiguus vadusque est, et iam ingentis alioqui alvei
tenens nisi ubi Narbonem adtingit nusquam navi-
gabilis, sed cum hibernis intumuit imbribus usque eo
solitus insurgere ut se ipse non capiat. lacus accipit
eum Rubraesus nomine spatiosus admodum, sed qua
82 mare admittit tenuis aditu. ultra est Leucata litoris
nomen et Salsulae fons, non dulcibus aquis defluens
sed salsioribus etiam quam marinae sunt; iuxta campus
minuta harundine gracilique perviridis, ceterum stagno
subeunte suspensus. id manifestat media pars eius
quae abscissa proximis velut insula natat, pellique se
83 atque adtrahi patitur. quin et ex his quae ad imum
perfossa sunt suffusum mare ostenditur. unde Grais
nostrisque etiam auctoribus, verine ignorantia an
prudentibus etiam mendacii lubidine visum est tra-
dere posteris, in ea regione piscem e terra penitus
erui, quod ubi ex alto hucusque penetravit per ea
84 foramina ictu captantium interfectus extrahitur. inde
est ora Sordonum et parva flumina Telis et Ticis,
ubi adcrevere persaeva, colonia Ruscino, vicus Eli-
berrae, magnae quondam urbis et magnarum opum
tenue vestigium. tum inter Pyrenaei promunturia

---

4. 5. adnectitur A^1 annectitur A^2 5. demissis *A* arausis *A* Arauris *Vossius* 6. achathan *A* Agathan *Schottus* 7. digressus *A* qua ui *A* qua sui *Vadianus* 9. adtingit A^1 attingit A^2 14. salsule *A* 16. harundine A^1 *corr.* 19. adtrahi A^1 attrahi A^2 22. mendaciis *A* 25. caplantium *A* captantium *x* 27. adcrevere A^1 acrevere A^2 29. promunturia A^1 promuntoria A^2

Portus Veneris est sine salo et Cervaria locus Galliae finis.

Pyrenaeus primo hinc in Britannicum procurrit 6 85
oceanum; tum in terras fronte conversus Hispaniam
inrumpit, et minore parte eius ad dexteram exclusa
trahit perpetua latera continuus, donec per omnem
provinciam longo limite inmissus in ea litora quae
occidenti sunt adversa perveniat. ipsa Hispania nisi 86
qua Gallias tangit pelago undique incincta, et ubi illis
adhaeret maxime angusta paulatim se in Nostrum et
oceanum mare extendit, magisque et magis latior ad
occidentem abit ac fit ibi latissima, viris equis ferro
plumbo aere argento auroque etiam abundans, et adeo
fertilis ut sicubi ob penuriam aquarum effeta ac sui
dissimilis est, linum tamen aut spartum alat. tribus 87
autem est distincta nominibus, parsque eius Tarraconensis, pars Baetica, pars Lusitania vocatur. Tarraconensis altero capite Gallias altero Baeticam Lusitaniamque contingens mari latera obicit Nostro qua meridiem, qua septentrionem spectat oceano. illas fluvius Anas separat, et ideo Baetica maria utraque prospicit, ad occidentem Atlanticum, ad meridiem Nostrum. Lusitania oceano tantummodo obiecta est,
sed latere ad septentriones, fronte ad occasum. urbium 88
de mediterraneis in Tarraconensi clarissimae fuerunt Palantia et Numantia, nunc est Caesaraugusta; in Lusitania Emerita, in Baetica Hastigi, Hispal, Cor-
duba. at si litora legas, a Cervaria proxima est 89
rupes quae in altum Pyrenaeum extrudit, dein Ticis flumen ad Rhodam, Clodianum ad Emporias, tum mons Iovis, cuius partem occidenti adversam, eminentia cautium quae inter exigua spatia ut gradus

---

1. sinu salso *A* sine salo *scripsi* 3. in *add.* A^2 bruttanicum A^1 brittanicum A^2 5. inrumpit A^1 irrumpit A^2
30. emporia// *A* (*fuit* s) 31. parti *A* partem *x* 31 32. eminentiam *A* gradu *A*

90 subinde consurgunt, Scalas Hannibalis adpellant. inde
ad Tarraconem parva sunt oppida Blande, Iluro, Bae-
tulo, Barcino, Subur, Tolobi; parva flumina Baetulo
iuxta Iovis montem, Rubricatum in Barcinonis litore,
inter Subur et Tolobin Maius. Tarraco urbs est
in his oris maritimarum opulentissima. Tulcis eam
modicus amnis, super ingens Hiberus Dertosam ad-
91 tingit. inde se in terras pelagus insinuat, et primum
magno impetu admissum mox in duos sinus promun-
92 turio quod Ferrariam vocant finditur. prior Sucronensis
dicitur, maiorque ac magno satis ore pelagus accipiens,
et quo magis penetratur angustior, Sorobin et Turiam
et Sucronem non magna excipit flumina, urbes con-
plexus et alias quidem, sed notissimas Valentiam, et
93 Saguntum illam fide atque aerumnis inclutam. sequens
Ilicitanus Allonem habet et Lucentiam et unde ei
nomen est Ilicem. hic iam terrae magis in altum
eunt, latioremque quam fuerat Hispaniam faciunt.
94 verum ab his quae dicta sunt ad principia Baeticae
praeter Carthaginem quam dux Poenorum Hasdrubal
condidit nihil referendum est. in illius oris ignobilia
sunt oppida et quorum mentio tantum ad ordinem
pertinet, Urci in sinu quem Urcitanum vocant, extra
Abdera, Suel, Ex, Maenoba, Malaca, Salduba, La-
95 cippo, Barbesula. fit deinde angustissimum pelagus,
et proxima inter se Europae atque Africae litora
montes efficiunt, ut initio diximus Columnae Herculis,
Abila et Calpes, uterque quidem sed Calpes magis et

---

1. adpellant *A*¹ appellant *A*² 2. luro *A* Iluro *Pintianus* 4. barginonis *A* 7. de//orsum (*fuit* u) *A* Dertosam *Turnebus* 7. 8. adtingit *A*¹ attingit *A*² 9. 10. promuntorio *A*¹ *corr.* 10. supronensis *A* Sucronensis *Barbarus* 15. inclytam *A* 23. urgi *A* Urci *Tzschucke* sinum *A* uirgitanum *A* Urcitanum *Tzschucke* 24. aderas velex *A* Abdera, Suel, Ex, *Ciacconius* 24. 25. eis aldubal accipito *A* (eis *add.* *A*²) Salduba, Lacippo *Barbarus* 25. barbesulapit *A* Barbesula. fit *Ciacconius*

paene totus in mare prominens. is mirum in modum
concavus, ab ea parte qua spectat occasum medium
fere latus aperit, atque inde ingressis totus admodum
pervius prope quantum patet specus; et sinus ultra 96
est in eoque Carteia, ut quidam putant aliquando
Tartesos, et quam transvecti ex Africa Phoenices habi-
tant atque unde nos sumus Tingentera. tum Mellaria
et Bello et Baesippo usque ad Iunonis promunturium
oram freti occupat. illud iam in occidentem et oceanum
obliquo iugo excurrens, atque ei quod in Africa Ampe-
lusiam esse dixeramus adversum, qua nostra maria sunt
finit Europen.

Gades insula quae egressis fretum obvia est 7
admonet ante reliquas dicere quam in oceani litora 97
terrarumque circuitum, ut initio promisimus, oratio
excedat. paucae sunt in Maeotide, inde enim videtur
commodissimum incipere; neque omnes tamen inco-
luntur, nam ne pabula quidem large ferunt. hac re
habitantibus caro magnorum piscium sole siccata et
in pollinem usque contusa pro farre est. paucae et 98
in Ponto, Leuce Borysthenis ostio obiecta, parva ad-
modum, et quod ibi Achilles situs est Achillea cogno-
mine. non longe a Colchis Aria quae Marti consecrata,
ut fabulis traditur, tulit aves cum summa clade
advenientium pinnas quasi tela iaculatas. sex sunt
inter Histri ostia: ex his Peuce notissima et maxima.
Thynias, Mariandynorum finibus proxuma, urbem
habet, quam quia Bithyni incolunt Bithynida ad-
pellant. contra Thracium Bosphorum duae parvae 99
parvoque distantes spatio et aliquando creditae dictae-
que concurrere et Cyaneae vocantur et Symplegades.

---

6. tartes//os *A* 7. melana *A* Mellaria *Barbarus* 10. africam *A* 10. 11. anpelusiam *A* 13. gades *A*[1] *corr.* 23. cholis *A* Colchis *Reinoldius* 27. cynias *A* Thynias *Pintianus* proxuma *sic A* 28. 29. adpellant *A*[1] appellant *A*[2] 29. trachium *A* 31. cyanitae *A* Cyaneae *v*

100 in Propontide tantum Proconnesos habitatur. extra
Hellespontum earum quae Asiaticis regionibus adiacent
clarissimae sunt Tenedos Sigeis adversa litoribus, et
quo dicentur ordine ad promunturium Tauri montis
expositae quas quidam dici putavere Macaron, sive
quod fortunati admodum caeli solique sunt, sive
quod eas suo suorumque regno Macar occupaverat;
101 in Troade Lesbos et in ea quinque olim oppida Antissa, Pyrrha, Eresos, Methymna, Mitylene, in Ionia
Chios et Samos, in Caria Coos, in Lycia Rhodos.
in illis singulae sunt isdem nominibus urbes, in
Rhodo tres quondam erant Lindos, Camiros, Ialysos.
102 quae contra Tauri promunturium inportune navigantibus obiacent Chelidoniae nominantur. in sinu quem
maximum Asia recepit prope media Cypros, ad
ortum occasumque recto iugo se inmittens, inter
Ciliciam Syriasque porrigitur, ingens, ut quae aliquando novem regna ceperit et nunc aliquot urbes
ferat, quarum clarissimae Salamis, Paphos et quo
primum ex mari Venerem egressam accolae adfirmant
103 Palaepaphos. Parabos in Phoenice est parva et quantum patet tota oppidum, frequens tamen, quia etiam
super aliena tecta sedem ponere licet. parva et Canopos
Nili ostio quod Canopicum vocant obvia est. Menelai
gubernator Canopus ibi forte moriens nomen insulae,
104 illa ostio dedit. Pharos nunc Alexandriae ponte coniungitur, olim, ut Homerico carmine proditum est, ab
eisdem oris cursu diei totius abducta, et si ita res
fuit, videri potest consectantibus in tantum mutatae
causas Nilum praebuisse, dum limum subinde et
praecipue cum exundaret litori adnectens auget terras,

3. sigaeis *A* 9. pyrra *A* erhesos *A* 12. camyros *A* ilisos *A* Ialysos *v* 13. inportune A^1 importune A^2 14. sinum *A* 16. se inmittens recto iugo *A* recto iugo se inmittens *scripsi* 18. nomen *A* novem *x* aliquot A^1 *corr.* 19. pafos *A* 20. adfirmant A^1 affirmant A^2 31. adnectens A^1 annectens A^2

spatiumque augescentium in vicina vada promovet. in 105
Africa contra maiorem Syrtim Euteletos, contra minoris
promunturia Meninx et Cercina, contra Carthaginis sinum
Chyarae, Thylae et Aegatae Romana clade memorabiles.
plures Europae litoribus adpositae sunt: in Aegaeo 106
mari prope Thraciam Thasos, Imbros, Samothrace,
Scandile, Polyaegos, Sciathos, Halonessos, et quam
aliquando omnibus qui mares erant caesis tantum
feminae tenuisse dicuntur Atho monti Lemnos ad-
versa. Pagasaeus sinus Scyron prospicit, Cicynethon
amplectitur. Euboea ad meridiem promunturium Ge- 107
raeston et Capherea, ad septentrionem Cenaeum ex-
trudit, et nusquam lata duum milium spatium habet
ubi artissima est, ceterum longa totique Boeotiae ad-
posita angusto freto distat a litore. Euripon vocant, 108
rapidum mare, et alterno cursu septiens die ac septiens
nocte fluctibus in vicem versis adeo inmodice fluens,
ut ventos etiam ac plena ventis navigia frustretur.
aliquot in ea sunt oppida Styra, Eretria, Pyrrha,
Nesos, Oechalia, verum opulentissimae Carystos et
Chalcis. in Atthide Helene est nota stupro Helenae, 109
et Salamis excidio classis persicae notior. circa Pelo-
ponneson etiam nunc in Aegaeo Pitynussa et Aegina
Epidaurico litori proxima, Troezenio Calauria inter
ignobiles alias leto Demosthenis nobilis; in Myrtoo 110
Cythera contra Malean, Oenussa et Theganusa contra
Acritam; in Ionio Prote, Asteria, Cephallania, Neritos,
Same, Zacynthos, Dulichium et inter non ignobiles

---

3. menis *A* Meninx *v* 4. Chyarae *A*[1] *corr.* 5. adpositae *A*[1] appositae *A*[2] aegeo *A* 7. scandyle *A* sciatos *A* 10. sicynysson *A* Cicynethon *Vinetus* 11. 12. geresthon *A* 12. capherean *A* cauneum *A* Cenaeum *Pintianus* 13. nos quam *A* nusquam *v* 14. 15. adposita *A*[1] apposita *A*[2] 19. fretia *A* Eretria *v* 20. caristos *A* 23. aegeo *A* 24. calaura *A* 25. myrtio *A* Myrtoo *v* 26. tegeanysa *A* Theganusa *Barbarus* 27. rionio *A* in Ionio *v* prosteria *A* Prote, Asteria *Vinetus* nerytos *A*

Ulixis nomine Ithaca maxime inlustris; in Epiro
Echinades et olim Plotae nunc Strophades; contra
Ambracium sinum Leucadia, et vicina Hadriatico mari
Corcyra. hae Thracum Graiorumque terris obiacent.
111 at interius Melos, Olearos, Aegilia, Cothon, Ius, Thia,
Thera, Gyaros, Hippuris, Donysa, Cythnos, Chalcis,
Icaria, Cinara, Nisyros, Lebinthos, Calymnia, Syme.
hae quia dispersae sunt Sporades, at Ceos, Sicinos, Siph-
nos, Seriphos, Rhenea, Paros, Myconos, Syros, Tenos,
Naxos, Delos, Andros quia in orbem iacent Cyclades
112 dictae. super eas iam in medio mari ingens et centum
quondam urbibus habitata Crete ad orientem promun-
turium Samonium ad occidentem Criu metopon in-
mittit, nisi maior esset, Cypri similis, multis famige-
rata fabulis, adventu Europae, Pasiphaae et Ariadnae
amoribus, Minotauri feritate fatoque, Daedali operibus
et fuga, Tali statione atque morte, maxime tamen eo
quod ibi sepulti Iovis paene clarum vestigium, sepul-
crum cui nomen eius insculptum est adcolae ostendunt.
113 urbium notissimae Gnossos, Gortyna, Lyctos, Lycastos,
Olopyxos, Therapnae, Cydonea, Moratusa, Dictynna.
inter colles quod ibi nutritum Iovem accepimus fama
114 Idaei montis excellit. iuxta est Astypalaea, Naumachos,
Zephyre, Chryse, Caudos et quas Musagorus numero

1. inlustris A^1 illustris A^2 5. aegina *A* Aegilia *x* cothonius *A* Cothon, Ius *scripsi* 5. 6. thyatira *A* Thia, Thera *Vossius* 6. dionysia *A* Donysa *Vadianus* cyanos *A* Cythnos *Reinoldius* calchis *A* 7. pinara *A* Cinara *x* nyspiros *A* Nisyros *v* libenthos *A* Lebinthos *Pintianus* camynis asyme *A* Calymnia, Syme *Vossius* 8. aheos *A* at Ceos *scripsi* cicynos *A* Sicinos *Reinoldius* 8. 9. sipanos *A* Siphnos *Vossius* 9. ahenea *A* Rhenea *Reinoldius* mycon *A* Myconos *x* spyros *A* Syros *Pintianus* 13. calu *A* Criu *v* 15. pasiphae *A* Pasiphaae *scripsi* 17. fugata in *A* fuga, Tali *Pintianus* 18. 19. sepulchrum A^1 sepulcrum A^2 19. insculptum esse *A* insculptum est *x* 21. olopixos *A* phaerapnae *A* Therapnae *Cellarius*
23. astycla *A* Astypalaea *Pintianus* 24. gryse *A* Chryse *v* xaudos A^1 caudos A^2

tres uno tamen vocabulo adpellant, atque, unde Car-
pathio mari cognomen est Carpathos. in Hadria
Apsoros, Dyscelados, Absyrtis, Issa, Titana, Hydria,
Electrides, nigra Corcyra, Linguarum, Diomedia, Ae-
stria, Asine, atque ut Alexandriae ita Brundisio adiacens
Pharos. Sicilia, aliquando ut ferunt continens et agro 115
Bruttio adnexa, post freto maris Siculi abscissa est.
id angustum et anceps alterno cursu modo in Tus-
cum modo in Ionium pelagus perfluit, atrox saevum
et Scyllae Charybdisque saevis nominibus inclutum.
Scylla saxum est, Charybdis mare, utrumque noxium
adpulsis. ipsa ingens et tribus promunturiis in diversa
procurrens graecae litterae imaginem quae delta dicitur
efficit. Pachynum vocatur quod Graeciam spectat, Lily- 116
baeum quod in Africam, Pelorias quod in Italiam
vergens Scyllae adversum est. causa nominis Pelorus
gubernator ab Hannibale ibidem conditus, quem idem
vir profugus ex Africa, et per ea loca Syriam petens,
quia procul intuenti videbantur continua esse litora et
non pervium pelagus, proditum se arbitratus occiderat.
ab eo ad Pachynum ora quae extenditur Ionium mare 117
adtingens haec fert inlustria: Messanam, Tauromenium,
Catinam, Megarida, Syracusas et in his mirabilem
Arethusam. fons est in quo visuntur iacta in Alpheum
amnem ut diximus Peloponnesiaco litori infusum: unde
ille creditur non se consociare pelago, sed subter
maria terrasque depressus huc agere alveum atque
hic se rursus extollere. inter Pachynum et Lily- 118
baeum Agragas est et Heraclea et Thermae; inter Lily-

---

1. 2. carpasio *A* 2. carphatos *A* 3. hasporos A^1 *corr.* Apsoros *x* dicedalos *A* Dyscelados *Vossius* 4. flecirides *A* Electrides *Barbarus* 5. alexandria *A* 7. Siculia *A* abscisa *A* abscissa *v* 10. inclytum *A* 12. adpulsis A^1 appulsis A^2 14. 15. lilybeum *A* 17. idem *A* ibidem *v* 19. inuenti A^1 intuenti A^2 22. adtingens A^1 attingens A^2 inlustria A^1 illustria A^2 24. alphaeum *A*

baeum et Pelorida Panhormus et Himera, interius
vero Leontini et Centuripinum et Hybla aliaeque
conplures; famam habet ob Cereris templum Henna
119 praecipuam. montium Eryx maxime memoratur ob
delubrum Veneris ab Aenea conditum, et Aetna quod
Cyclopas olim tulit, nunc adsiduis ignibus flagrat. de
amnibus Himera referendus, quia in media admodum
ortus in diversa decurrit, scindensque eam utrimque
alio ore in Libycum alio in Tuscum mare devenit.
120 circa Siciliam in Siculo freto est Aeaee, quam
Calypso habitasse dicitur, Africam versus Gaulos,
Melita, Cossura, propius Italiam Galata, et illae sep-
tem quas Aeoli adpellant Osteodes, Lipara, Heraclea,
Didyma, Phoenicusa, ac sicut Aetna perpetuo flagrat
121 igne Hiera et Strongyle. set Pithecusa, Leucothea,
Aenaria, Sidonia, Capreae, Prochyta, Pontiae, Panda-
teria, Sinonia, Palmaria Italico lateri citra Tiberina
122 ostia adiacent. ultra aliquot sunt parvae Dianium,
Igilium, Carbania, Urgo, Ilva, Capraria, duae gran-
des fretoque divisae, quarum Corsica litori propior,
inter latera tenuis et longa, praeterquam ubi Aleria
123 et Mariana coloniae sunt a barbaris colitur: Sardinia
Africum pelagus adtingens, nisi quod in occidentem
quam in orientem angustius spectat, par et quadrata
undique et nusquam non aliquanto spatiosior quam
ubi longissima est Corsica, ceterum fertilis et soli
quam caeli melioris, atque ut fecunda ita paene

---

4. praecipua *A* praecipuam *Ciacconius* eryx A^1 *corr.* 5. aethna A^1 aetna A^2 6. adsiduis A^1 assiduis A^2 flagrat A^1 *corr.* 9. maxime *A* mare *x* 10. eae *A* Aeaee *x* 11. caulos *A* Gaulos *Barbarus* 13. aeeoli *A* heracea *A* 15. stroncyles et *A* Strongyle set *scripsi* 16. caprae *A* Capreae *x* corcytha *A* Prochyta *x* 17. parmaria *A* Palmaria *Pintianus* 18. iacent *A* adiacent *scripsi* 20. *verba* corsica etrusco *post* divisae *delevi* proprior A^1 propior A^2 21. aperta *A* Aleria *Vadianus* 22. celoniae *A* 23. adtingens A^1 attingens A^2

pestilens. in ea populorum antiquissimi sunt Ilienses,
urbium antiquissimae Caralis et Sulci. at in Gallia 124
quas rêferre conveniat solae sunt Stoechades ab ora
Ligurum ad Massiliam usque dispersae. Baliares in
Hispania contra Tarraconensia litora sitae non longe
inter se distant, et ex spatio sui cognominibus acceptis
maiores minoresque perhibentur. castella sunt in
minoribus Iamno et Mago, in maioribus Palma et
Pollentia coloniae. Ebusos e regione promunturii quod 125
in Sucronensi sinu Ferrariam vocant eodem nomine
urbem habet, frumentis tantum non fecunda ad alia
largior, et omnium animalium quae nocent adeo ex-
pers, ut ne ea quidem quae de agrestibus mitia sunt
aut generet aut si invecta sunt sustineat. contra est 126
Colubraria cuius meminisse succurrit, quod cum scateat
multo ac malefico genere serpentium et sit ideo in-
habitabilis, tamen ingressis eam intra id spatium quod
Ebusitana humo circumsignaverunt sine pernicie et
grata est, isdem illis serpentibus qui alioqui solent
obvios adpetere adspectum eius pulveris, aliudve quod
virus, procul et cum pavore fugientibus.

POMPONII MELAE DE CHOROGRAPHIA

Liber III.

Dicta est ora Nostri maris, dictae insulae quas 1
amplectitur. restat ille circuitus quem ut initio dixi- 1
mus cingit oceanus. ingens infinitumque pelagus

---

2. cararis *A* Caralis *Pintianus* 5. hispaniam *A* 8. samo *A* lamno *Barbarus* parma *A* Palma *v* 15. columbaria *A* Colubraria *x* 19. rara *A* grata *Curtius Wachsmuth* 20. adspectum A^1 aspectum A^2 20. 21. aliudve qot verus *A* aliudve quod virus *Bursian* 25. ut *ante* initio *om.* *A*

et magnis aestibus concitum, ita enim motus eius
appellant, modo inundat campos modo late nudat ac
refugit, non alios aliosque in vicem neque alternis
accessibus nunc in hos nunc in illos toto impetu
versum, sed ubi in omnia litora, quamvis diversa sint,
terrarum insularumque ex medio pariter effusum est,
rursus ab illis colligitur in medium et in semet ipsum
redit, tanta vi semper inmissum ut vasta etiam flumina
retro agat, et aut terrestria deprehendat animalia aut
2 marina destituat. neque adhuc satis cognitum est
anhelitune id suo mundus efficiat, retractamque cum
spiritu regerat undam undique, si, ut doctioribus pla-
cet, unum animal est, an sint depressi aliqui specus
quo reciprocata maria residant, atque unde se rursus
exuberantia adtollant, an luna causas tantis meatibus
praebeat. at ortus certe eius occasusque variantur
neque eodem adsidue tempore, sed ut illa surgit ac
demergitur ita recedere atque adventare conperimus.
3 huc egressos sequentesque ea quae exeuntibus dextra
sunt aequor Atlanticum et ora Baeticae frontis excipit,
quae nisi quod semel iterumque paululum in semet
abducitur usque ad fluvium Anam paene recta est.
4 Turduli et Bastuli habitant. in proximo sinu portus
est quem Gaditanum, et lucus quem Oleastrum ad-
pellant, tum castellum Ebora in litore et procul a
litore Hasta colonia. extra Iunonis ara templumque
est, in ipso mari monumentum Caepionis scopulo
5 magis quam insulae impositum. Baetis ex Tarraco-
nensi regione demissus per hanc fere mediam diu
sicut nascitur uno amne decurrit, post ubi nón longe

---

1. it magnis *A* et magnis *v* 2. adpellant A^1 appellant A^2 14. undae *A* unde *x* 15. adtollant A^1 attollant A^2 16. at ortus *sic A* 17. adsidue A^1 assidue A^2 18. adque *A* conperimus A^1 comperimus A^2 19. egressus A^1 egressos A^2 24. 25. adpellant A^1 appellant A^2 25. litore A^1 *corr.* 27. caeopionis A^1 caepionis A^2 28. 29. terraconensi *A*

a mari grandem lacum fecit quasi ex novo fonte
geminus exoritur, quantusque simplici alveo venerat
tantus singulis effluit. tum sinus alter usque ad finem
provinciae inflectitur, eumque parva oppida Olintigi,
Onolappa contingunt. at Lusitania trans Anam, qua 6
mare Atlanticum spectat, primum ingenti impetu in
altum abit, dein resistit ac se magis etiam quam
Baetica abducit. qua prominet bis in semet recepto 7
mari in tria promunturia dispergitur: Anae proximum,
quia lata sede procurrens paulatim se ac sua latera
fastigat, Cuneus ager dicitur, sequens Sacrum vocant,
Magnum quod ulterius est. in Cuneo sunt Myrtili,
Balsa, Ossonoba, in Sacro Laccobriga et Portus
Hannibalis, in Magno Ebora. sinus intersunt: et est 8
in proximo Salacia, in altero Ulisippo et Tagi ostium,
amnis gemmas aurumque generantis. ab his promun-
turiis in illam partem quae recessit ingens flexus
aperitur, in eoque sunt Turduli veteres Turdulorum-
que oppida, amnes autem Munda in medium fere ultimi
promunturii latus effluens, et radices eiusdem adluens
Durius. frons illa aliquamdiu rectam ripam habet, 9
dein modico flexu accepto mox paululum eminet, tum
reducta iterum iterumque recto margine iacens ad
promunturium quod Celticum vocamus extenditur.
totam Celtici colunt, sed a Durio ad flexum Grovi, 10
fluuntque per eos Avo, Celadus, Nebis, Minius et cui
oblivionis cognomen est Limia. flexus ipse Lambri-
acam urbem amplexus recipit fluvios Laeron et Ullam.
partem quae prominet Praesamarchi habitant, perque 11

---

5. at A^1 *corr.* 12. cuneo *A (litteras* cu *add.* A^2 *in spatio vacuo)* 13. balio *A* Balsa *Barbarus* lattobrigal *A* Laccobriga *scripsi* 15. proximum *A* 18. turauli *A* Turduli *x* 19. in medium fere munda *A* Munda in medium fere *v* 20. adluens A^1 alluens A^2 21. aliquan//diu *A* 25. tutam A^1 totam A^2 27. 28. lambriacam *A (litteras* acam *add.* A^2 *in spatio vacuo)* 28. laeros *A* Laeron Vossius

eos Tamaris et Sars flumina non longe orta decurrunt,
Tamaris secundum Ebora portum, Sars iuxta turrem
Augusti titulo memorabilem. cetera super Tamarici
Nerique incolunt in eo tractu ultimi. hactenus enim
12 ad occidentem versa litora pertinent. deinde ad
septentriones toto latere terra convertitur a Celtico
promunturio ad Scythicum usque. perpetua eius ora,
nisi ubi modici recessus ac parva promunturia sunt,
13 ad Cantabros paene recta est. in ea primum Artabri
sunt etiamnum Celticae gentis, deinde Astyres. in
Artabris sinus ore angusto admissum mare non angusto ambitu excipiens Adrobricam urbem et quattuor
amnium ostia incingit: duo etiam inter accolentis
ignobilia sunt, per alia Ducanaris exit et Libyca. in
Astyrum litore Noega est oppidum, et tres arae quas
Sestianas vocant in paeneinsula sedent et sunt Augusti
14 nomine sacrae inlustrantque terras ante ignobiles. at
ab eo flumine quod Saliam vocant incipiunt orae
paulatim recedere, et latae adhuc Hispaniae magis
magisque spatia contrahere, usque adeo semet terris
angustantibus, ut earum spatium inter duo maria
dimidio minus sit qua Galliam tangunt quam ubi ad
15 occidentem litus exporrigunt. tractum Cantabri et
Vardulli tenent: Cantabrorum aliquot populi amnes-

---

2. pontum *A* portum *v* 3. 4. tamari cinerique *A* 6. septines/// *A* septentriones *v* 8. ac *ante* parva A^2 *in spatio vacuo* 10. etianasum *A* etiamnum *Vossius* 11. artabres *A* Artabris *x* 11. 12. non *ante* angusto A^2 *in spatio vacuo* 14. et libyca A^2 *in spatio vacuo* 15. noeca *A* Noega *Barbarus* 16. paeneinsula A^1 *corr.* augusti A^1 *corr.* 17. sacrae A^2 *in spatio vacuo* inlustrantque *corr.* illustrantque *A* 17. 18. at ab eo A^2 *in spatio vacuo* 18. incipiunt orae A^2 *in spatio vacuo exceptis litteris* in 19. latae adhuc A^2 *exceptis litteris* huc *in spatio vacuo* 20. contrahere usque adeo semet et terras angustantibus ut earum A^2 *exceptis litteris* contra *in spatio vacuo* semet et terras A^2 semet terris *x* 21. *post* earum *add.* rerum *A expulit Vadianus* maria A^2 *in spatio vacuo*

que sunt sed quorum nomina nostro ore concipi nequeant. per † eundi et Salaenos Saunium, per Autrigones et Orgenomescos Namnasa descendit, et † Devales Tritino Bellunte cingit, et Decium Aturia Sonans Sauso et Magrada. Vardulli una gens hinc ad Pyrenaei iugi promunturium pertinens cludit Hispanias.

Sequitur Galliae latus alterum, cuius ora primo 2 16
nihil progressa in altum mox tantundem paene in
pelagus excedens quantum retro Hispania abscesserat,
Cantabricis fit adversa terris, et grandi circuitu adflexa
ad occidentem litus advertit. tunc ad septentriones
conversa iterum longo rectoque tractu ad ripas Rheni
amnis expanditur. terra est frumenti praecipue ac 17
pabuli ferax et amoena lucis inmanibus. quicquid
ex satis frigoris impatiens est aegre nec ubique alit,
salubris, et noxio genere animalium minime frequens.
gentes superbae superstitiosae aliquando etiam im- 18
manes adeo ut hominem optimam et gratissimam diis
victimam crederent. manent vestigia feritatis iam
abolitae, atque ut ab ultimis caedibus temperant, ita
nihilominus, ubi devotos altaribus admovere, delibant.
habent tamen et facundiam suam magistrosque sapien-
tiae druidas. hi terrae mundique magnitudinem et 19
formam, motus caeli ac siderum, et quid dii velint
scire profitentur. docent multa nobilissimos gentis
clam et diu, vicenis annis, aut in specu aut in ab-
ditis saltibus. unum ex his quae praecipiunt in vulgus

---

3. avariginos *A* Autrigones *Barbarus* orgenomesquos *A* Orgenomescos *AGronovius* 4. 5. *verba* devales — magrada *sanare non potui* 4. aturia A^2 *exceptis litteris* ria *in spatio vacuo* 5. magrada Vardulli una A^2 *exceptis litteris* magra *in spatio vacuo* 6. promunturium A^1 promuntorium A^2 15. inmanibus A^1 immanibus A^2 quicquid A^1 *corr.* 16. impatiens A^1 *corr.* ager *A* aegre *v* 20. veritatis *A* feritatis *Vadianus* 21. atque A^1 *corr.* 22. devotas *A* devotos *Pintianus* 24. druidas A^1 *corr.* 27. vicinis *A* vicenis *v*

effluxit, videlicet ut forent ad bella meliores, aeternas
esse animas vitamque alteram ad manes. itaque cum
mortuis cremant ac defodiunt apta viventibus. olim
negotiorum ratio etiam et exactio crediti deferebatur
ad inferos, erantque qui se in rogos suorum velut
20 una victuri libenter inmitterent. regio quam incolunt
omnis Comata Gallia. populorum tria summa nomina
sunt, terminanturque fluviis ingentibus. namque a
Pyrenaeo ad Garunnam Aquitani, ab eo ad Sequanam
Celtae, inde ad Rhenum pertinent Belgae. Aquita-
norum clarissimi sunt Ausci, Celtarum Haedui, Bel-
garum Treveri, urbesque opulentissimae in Treveris
Augusta, in Haeduis Augustodunum, in Auscis Elium-
21 berrum. Garunna ex Pyrenaeo monte delapsus, nisi
cum hiberno imbre aut solutis nivibus intumuit, diu
vadosus et vix navigabilis fertur. at ubi obvius oceani
exaestuantis accessibus adauctus est, isdemque retro
remeantibus suas illiusque aquas agit, aliquantum ple-
nior, et quanto magis procedit eo latior fit, ad po-
stremum magni freti similis; nec maiora tantum navigia
tolerat, verum more etiam pelagi saevientis exurgens
iactat navigantes atrociter, utique si alio ventus alio
22 unda praecipitat. in eo est insula Antros nomine quam
pendere et adtolli aquis increscentibus ideo incolae
existimant, quia cum videantur editiora quis obiacet,
ubi se fluctus implevit illa operit, haec ut prius tan-
tum ambitur, et quod ea quibus ante ripae collesque
ne cernerentur obstiterant, tunc velut ex loco superiore
23 perspicua sunt. ab Garunnae exitu latus illud incipit

---

6. inmitterent A^1 immitterent A^2 9. aquitania *A*
13. augausta A^1 augusta A^2 angustodunum *A* 14. garrunna
A^1 garunna A^2 dilabsus A^1 *corr.* delapsus *v* 16. vadosis *A*
ia
18. illius///que *A* 20. navigatio *A* 24. adtolli A^1 at-
tolli A^2 27. ambit *A* ambitur *x* 28. obstiterat A^1 ob-
stiterant A^2

terrae procurrentis in pelagus et ora Cantabricis ad-
versa litoribus, aliis populis media eius habitantibus,
ab Santonis ad Ossismos usque deflexa. ab illis enim
iterum ad septentriones frons litorum respicit, per-
tinetque ad ultimos Gallicarum gentium Morinos, nec
portu quem Gesoriacum vocant quidquam notius habet.
Rhenus Alpibus decidens prope a capite duos lacus 24
efficit Venetum et Acronum. mox diu solidus et
certo alveo lapsus haud procul a mari huc et illuc
dispergitur, sed ad sinistram amnis etiamnum et
donec effluat Rhenus, ad dextram primo angustus et
sui similis, post ripis longe ac late recedentibus iam
non amnis sed ingens lacus ubi campos implevit
Flevo dicitur, eiusdemque nominis insulam amplexus
fit iterum artior iterumque fluvius emittitur.

Germania hinc ripis eius usque ad Alpes, a 3 25
meridie ipsis Alpibus, ab oriente Sarmaticarum con-
finio gentium, qua septentrionem spectat oceanico litore
obducta est. qui habitant immanes sunt animis atque 26
corporibus, et ad insitam feritatem vaste utraque
exercent, bellando animos, corpora adsuetudine la-
borum maxime frigoris. nudi agunt antequam puberes
sint, et longissima apud eos pueritia est. viri sagis
velantur aut libris arborum, quamvis saeva hieme.
nandi non patientia tantum illis, studium etiam est. 27
bella cum finitimis gerunt, causas eorum ex libidine
arcessunt, neque inperitandi prolatandique quae pos-
sident, nam ne illa quidem enixe colunt, sed ut circa

---

2. altis *A* aliis *v* 3. ossimo// A^1 ossismos A^2 4. fros A^1 frons A^2 4. 5. pertinentque *A* 6. osoriciacum A^1 gesoriciacum A^2 Gesoriacum *x* quidquam A^1 quicquam A^2 9. lapsus A^1 *corr.* haud A^1 *corr.* 10. sinistrum *A* 15. fluviis *A* fluvius *x* 17. oriente// *A* armaticarum A^1 sarmaticarum A^3 18. que A^1 qua A^3 oceanico A^2 *exceptis litteris* co *in spatio vacuo* 21. adsuetudinis A^1 adsuetudine A^2 21. 22. laborum A^1 *corr.* 22. frigori// A^1 frigora A^2 frigoris *x* 23. viri// *A* 27. inperitandi A^1 imperitandi A^2

28 ipsos quae iacent vasta sint. ius in viribus habent, adeo ut ne latrocinii quidem pudeat, tantum hospitibus boni, mitesque supplicibus. victu ita asperi incultique ut cruda etiam carne vescantur aut recenti, aut cum rigentem in ipsis pecudum ferarumque coriis, manibus
29 pedibusque subigendo renovarunt. terra ipsa multis inpedita fluminibus, multis montibus aspera et magna ex parte silvis ac paludibus invia. paludum Suesia, Metia et Melsyagum maximae, silvarum Hercynia et aliquot sunt quae nomen habent, sed illa dierum sexaginta iter occupans, ut maior aliis ita et notior.
30 montium altissimi Taunus et Retico, nisi quorum nomina vix est eloqui ore romano. amnium in alias gentes exeuntium Danuvius et Rhodanus, in Rhenum Moenis et Lupia, in oceanum Amissis, Visurgis et
31 Albis clarissimi. super Albim Codanus ingens sinus magnis parvisque insulis refertus est. hac re mare quod gremio litorum accipitur nusquam late patet nec usquam mari simile, verum aquis passim interfluentibus ac saepe transgressis vagum atque diffusum facie amnium spargitur; qua litora adtingit, ripis contentum insularum non longe distantibus et ubique paene tantundem, it angustum et par freto, curvans-
32 que se subinde longo supercilio inflexum est. in eo sunt Cimbri et Teutoni, ultra ultimi Germaniae Hermiones.

4
33 Sarmatia intus quam ad mare latior, ab his quae

---

1. sinunt *A* sint *v* lus *A* ius *v* 4. ⟨cr⟩ud⟨a⟩ *A* (*litteras in ras. add.* A^3) 8. 9. suesia metia A^3 *in ras.* 10. aliquot A^1 *corr.* habeant A^1 habent A^2 11. et *ante* notior *add.* A^2 12. quorum A^1 *corr.* 14. danubus *A* Danuvius *scripsi* 15. moenis est et A^1 moenis et A^2 lupi A^1 lupia A^3 amis⟨sisius⟩ urgis *A* (*litteras in ras. add.* A^3) Amissis Visurgis *Parthey* 17. acre *A* hac re *Pintianus* 21. adtingit A^1 attingit A^2 21. 22. contentus *A* 23. 24. curansque A^1 curvansque A^2 25. imbri *A* Cimbri *x* tautoni *A* Teutoni *x*

secuntur Vistula amne discreta, qua retro abit usque
ad Histrum flumen inmittitur. gens habitu armisque
Parthicae proxima, verum ut caeli asperioris ita in-
genii. non se urbibus tenent et ne statis quidem 34
sedibus. ut invitavere pabula, ut cedens ut sequens
hostis exegit, ita res opesque secum trahens semper
castra habitant; bellatrix, libera, indomita, et usque
eo inmanis atque atrox ut feminae etiam bella cum
viris ineant, atque ut habiles sint, natis statim dextra
aduritur mamma, inde expedita in ictus manus quae
exeritur, virile fit pectus. arcus tendere, equitare, 35
venari, puellaria pensa sunt, ferire hostem adultarum
stipendium est, adeo ut non percussisse pro flagitio
habeatur, sitque eis poenae virginitas.

Inde Asiae confinia nisi ubi perpetuae hiemes 5 36
sedent et intolerabilis rigor. Scythici populi incolunt,
fere omnes et in unum Belcae adpellati. in Asiatico
litore primi Hyperborei super aquilonem Riphaeosque
montes sub ipso siderum cardine iacent; ubi sol non
cotidie ut nobis sed primum verno aequinoctio exortus
autumnali demum occidit; ideo sex mensibus dies et
totidem aliis nox usque continua est. terra angusta 37
aprica per se fertilis. cultores iustissimi et diutius
quam ulli mortalium et beatius vivunt. quippe festo
semper otio laeti non bella novere non iurgia, sacris
operati maxime Apollinis, quorum primitias Delon
misisse initio per virgines suas, deinde per populos
subinde tradentes ulterioribus, moremque eum diu et
donec vitio gentium temeratus est servasse referuntur.
habitant lucos silvasque, et ubi eos vivendi satietas
magis quam taedium cepit, hilares redimiti sertis semet

---

1. secuntur A^1 sequuntur A^2 abiit *A* abit *v* 2. inmittit *A* inmittitur *Pintianus* 8. inmanis A^1 immanis A^2 9. atque A^1 *corr.* 17. adpellati A^1 appelati A^2 24. qua A^1 quam A^2 olim A^1 ulli A^3 29. temperatus *A* temeratus *Pintianus* 31. serti⟨s se⟩m⟨et⟩ *A* (*litteras in ras. add.* A^3)

ipsi in pelagus ex certa rupe praecipites dant. id eis
38 funus eximium est. mare Caspium ut angusto ita
longo etiam freto primum terras quasi fluvius in-
rumpit, atque ubi recto alveo influxit in tres sinus
diffunditur: contra os ipsum in Hyrcanium, ad sini-
stram in Scythicum, ad dextram in eum quem proprie
totius nomine Caspium adpellant; omne atrox saevum
sine portibus, procellis undique expositum, ac beluis
magis quam cetera refertum et ideo minus navigabile.
ad introëuntium dextram Scythae Nomades freti litori-
39 bus insident. intus sunt ad Caspium sinum Caspii
et Amazones sed quas Sauromatidas adpellant, ad
Hyrcanium Albani et Moschi et Hyrcani, in Scythico
Amardi et Pestici et iam ad fretum Derbices. multi
in eo sinu magni parvique amnes fluunt, sed qui
famam habeat *** ex Ceraunis montibus uno alveo
40 descendit, duobus exit in Caspium. Araxes Tauri
latere demissus, quoad campos Armeniae secat, labitur
placidus et silens, neque in utram partem eat, quam-
quam intuearis, manifestus; cum in asperiora devenit
hinc atque illinc rupibus pressus, et quanto angustior
tanto magis pernix frangit se subinde ad opposita
cautium, atque ob id ingenti cum murmure sonansque
devolvitur, adeo citus ut qua ex praecipiti in subiecta
casurus est non declinet statim undam, sed ultra quam
canalem habet evehat, plus iugeris spatio sublimis et
aquis pendentibus semet ipse sine alveo ferens; deinde
ubi incurvus arcuatoque amne descendit fit tranquillus,

---

1. praecipiti *A* praecipites *x* 3. 4. inrumpit A^1 irrumpit A^2 6. 7. proprietatius A^1 proprie totius A^2 *in margine* 7. nominis *A* nomine *Vadianus* adpellant A^1 appellant A^2 8. belu//is *A* 12. adpellant A^1 appellant A^2 13. mochi *A* Moschi *Barbarus* 14. amerdì *A* Amardi *x* debrices *A* Derbices *v* 16. habeant A^1 habeat A^2 *post* habeat *nonnulla de Caso aut de Albano dicta intercidisse videntur, cf. Plin. N. H. VI, 13, 39* 17. *post* Caspium *interpunxi* 20. in asperiora A^2 *exceptis litteris* speriora 23. atque A^1 *corr.*

iterumque per campos tacitus et vix fluens in id litus
elabitur. Cyrus et Cambyses ex radicibus Coraxici 41
montis vicinis fontibus editi in diversa abeunt, perque
Hiberas et Hyrcanos diu et multum distantibus alveis
defluunt, post non longe a mari eodem lacu accepti
in Hyrcanium sinum uno ore perveniunt. Iaxartes et 42
Oxos per deserta Scythiae ex Sugdianorum regionibus
in Scythicum exeunt, ille suo fonte grandis, hic in-
cursu aliorum grandior, et aliquamdiu ad occasum ab
oriente occurrens iuxta Dahas primum inflectitur, cur-
suque ad septentrionem converso inter Amardos et
Paesicas os aperit. silvae alia quoque dira animalia 43
verum et tigres ferunt utique Hyrcaniae, saevum
ferarum genus et usque eo pernix, ut illis longe
quoque praegressum equitem consequi nec tantum
semel sed aliquotiens etiam cursu unde coeperit sub-
inde repetito solitum et facile sit. causa ex eo est,
quod ubi ille interceptos earum catulos citus coepit
avehere, et rabiem adpropinquantium astu frustraturus
unum de pluribus omisit, hae proiectum excipiunt et
ad cubilia sua referunt, rursumque et saepius remeant
atque idem efficiunt, donec ad frequentiora quam adire
audeant profugus raptor evadat. ultra Caspium sinum 44
quidnam esset ambiguum aliquamdiu fuit, idemne oce-
anus an tellus infesta frigoribus sine ambitu ac sine
fine proiecta. sed praeter physicos Homerumque 45
universum orbem mari circumfusum esse disserit
Cornelius Nepos ut recentior, auctoritate sic certior;

---

2. corxici *A* Coraxici *x* 3. editi et in *A* editi in *Ciacconius* 4. hyrcanios *A* Hyrcanos *v* 6. laxartes *A* 6. 7. et per deserta scythiae oxos A^1 et oxos per deserta scythiae A^2 7. surdianorum *A* Sugdianorum *Reinoldius* 9. aliquan//diu *A* 12. aperit A^1 aperitur A^2 19. adpropinquantium A^1 appropinquantium A^2 20. omissis *A* omisit *x* 21. remaneant *A* remeant *x* 22. atque A^1 *corr.* 24. aliquan//diu *A* 27. dixerunt *A* disserit *Curtius Wachsmuth*

testem autem rei Quintum Metellum Celerem adicit, eumque ita rettulisse commemorat: cum Galliae pro consule praeesset, Indos quosdam a rege Botorum dono sibi datos; unde in eas terras devenissent requirendo cognosse, vi tempestatium ex Indicis aequoribus abreptos, emensosque quae intererant, tandem in Germaniae litora exisse. restat ergo pelagus, sed reliqua lateris eiusdem adsiduo gelu durantur et ideo deserta sunt.

6 46 His oris quas angulo Baeticae adhuc usque perstrinximus multae ignobiles insulae et sine nominibus etiam adiacent, sed earum quas praeterire non libeat Gades fretum adtingit, eaque angusto spatio et veluti flumine a continenti abscissa qua terris propior est paene rectam ripam agit, qua oceanum spectat duobus promunturiis evecta in altum, medium litus abducit, et fert in altero cornu eiusdem nominis urbem opulentam, in altero templum Aegyptii Herculis, conditoribus, religione, vetustate, opibus inlustre. Tyrii constituere; cur sanctum sit ossa eius ibi sita efficiunt; annorum quis manet ab Iliaca tempestate principia
47 sunt; opes tempus aluit. in Lusitania Erythia est quam Geryonae habitatam accepimus, aliaeque sine certis nominibus, adeo agris fertiles, ut cum semel sata frumenta sint, subinde recidivis seminibus segetem novantibus, septem minime, interdum plures etiam messes ferant. in Celticis aliquot sunt, quas quia plumbo abundant uno omnes nomine Cassiteridas
48 adpellant. Sena in Britannico mari Ossismicis adversa

5. tempestatium *sic* A indiciis A^1 indicis A^3 //equoribus A 8. a⟨s⟩siduo A (s *in ras.* A^3) adsiduo *scripsi* 10. mustae A multae v 12. adtingit A^1 attingit A^2 15. promunturiis A^1 promontoriis A^3 18. inlustre A^1 illustre A^3 19. ita A^1 sita A^2 21. erythria A Erythia v 22. geryone A Geryonae *Tzschucke* 23. agri A agris *scripsi* 26. menses A messes v aliquot A^1 *corr.* 28. adpellant A^1 appellant A^3 britannico A^1 *corr.* *osus*micis A^1 ossismicis A^3

litoribus, Gallici numinis oraculo insignis est, cuius
antistites perpetua virginitate sanctae numero novem
esse traduntur: Gallizenas vocant, putantque ingeniis
singularibus praeditas maria ac ventos concitare car-
minibus, seque in quae velint animalia vertere, sanare
quae apud alios insanabilia sunt, scire ventura et
praedicare, sed nonnisi deditas navigantibus, et in id
tantum ut se consulerent profectis. Britannia qualis 49
sit qualesque progeneret mox certiora et magis ex-
plorata dicentur. quippe tamdiu clausam aperit ecce
principum maximus, nec indomitarum modo ante se
verum ignotarum quoque gentium victor, propriarum
rerum fidem ut bello affectavit, ita triumpho declara-
turus portat. ceterum ut adhuc habuimus inter septen- 50
trionem occidentemque proiecta grandi angulo Rheni
ostia prospicit, dein obliqua retro latera abstrahit,
altero Galliam altero Germaniam spectans, tum rursus
perpetuo margine directi litoris ab tergore abducta
iterum se in diversos angulos cuneat triquetra et
Siciliae maxime similis, plana, ingens, fecunda, verum
iis quae pecora quam homines benignius alant. fert 51
nemora saltusque, ac praegrandia flumina, alternis
motibus modo in pelagus modo retro fluentia et quae-
dam gemmas margaritasque generantia. fert populos
regesque populorum, sed sunt inculti omnes, atque ut
longius a continenti absunt ita magis aliarum opum
ignari, tantum pecore ac finibus dites, incertum ob
decorem an quid aliud vitro corpora infecti. causas 52
tamen bellorum et bella contrahunt ac se frequenter
invicem infestant, maxime inperitandi cupidine stu-
dioque ea prolatandi quae possident. dimicant non
equitatu modo aut pedite, verum et bigis et curribus

---

4. ac *A*[1] *corr.* 5. seque in *A*[1] *corr.* 7. dedita *A* deditas *Vossius* 17. altero *A*[1] *corr.* 25. atque *A*[1] *corr.* 28. aliud *A*[1] *corr.* ultro *A* vitro *x* 29. sic A se Pintianus

Gallice armatis: covinnos vocant, quorum falcatis axibus
53 utuntur. super Britanniam Iuverna est paene par
spatio, sed utrimque aequali tractu litorum oblonga,
caeli ad maturanda semina iniqui, verum adeo luxuriosa
herbis non laetis modo sed etiam dulcibus, ut se
exigua parte diei pecora impleant, et nisi pabulo
prohibeantur, diutius pasta dissiliant. cultores eius
inconditi sunt et omnium virtutum ignari *magis* quam
54 aliae gentes, pietatis admodum expertes. triginta sunt
Orcades angustis inter se diductae spatiis, septem
Haemodae contra Germaniam vectae. in illo sinu
quem Codanum diximus eximia Scadinavia, quam adhuc
Teutoni tenent, et ut fecunditate alias ita magnitudine
55 antestat. quae Sarmatis adversa sunt ob alternos accessus recursusque pelagi, et quod spatia quis distant
modo operiuntur undis modo nuda sunt, alias insulae
56 videntur alias una et continens terra. in his esse
Oeonas, qui ovis avium palustrium et avenis tantum
alantur, esse equinis pedibus Hippopodas et Panuatios
quibus magnae aures et ad ambiendum corpus omne
patulae nudis alioquin pro veste sint, praeterquam quod
fabulis traditur, *apud* auctores etiam quos sequi non
57 pigeat invenio. Thyle Belcarum litori adposita est,
Grais et nostris celebrata carminibus. in ea, quod
ibi sol longe occasurus exsurgit, breves utique noctes

---

1. armati *A* armatis *Pintianus* 2. britanniam A^1 *corr.* 3. aequalis *A* aequali *x* 4. 5. luxuriosas herbas *A* luxuriosa herbis *v* 6. pecorumpleant A^1 pecora impleant A^2 7. *post* dissiliant *interstitium quindecim litterarum* 8. *post* ignari *add.* magis *Pintianus* 9. *post* gentes *add. A* aliquatenus tamen gnari *removit Vossius* 10. orchades *A* 12. ⟨ex iis⟩ A^2 eximia *scripsi* codannovia// *A* Scadinavia *Muellenhoff* 15. quot *A* quod *x* 17. *post* terra *interstitium octo litterarum* 18. oeneas *A* Oeonas *Bursian* 19. sannalos *A* Panuatios *Bursian* 21. vecti *A* veste *Vadianus* 22. apud *ante* auctores *add. Curtius Wachsmuth* 23. invento *A* invenio *v* *belgarum A* Belcarum *Kappius* 25. exsurgit A^1 exurgit A^2

sunt, sed per hiemem sicut aliubi obscurae, aestate
lucidae, quod per id tempus iam se altius evehens,
quamquam ipse non cernatur, vicino tamen splendore
proxima inlustrat, per solstitium vero nullae, quod
tum iam manifestior non fulgorem modo sed sui
quoque partem maximam ostentat. Talge in Caspio 58
mari sine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abun-
dans, sed vicini populi quae gignuntur adtingere nefas
et pro sacrilegio habent, diis parata existimantes
diisque servanda. aliquot et illis oris quas desertas
diximus aeque desertae adiacent, quas sine propriis
nominibus Scythicas vocant.

Ab his in Eoum mare cursus inflectitur, inque 7 59
oram terrae spectantis orientem. pertinet haec a Scy-
thico promunturio ad Colida primum ob nives invia,
deinde ob inmanitatem habitantium inculta. Scythae
sunt Androphagoe et Sacae, distincti regione, quia
feris scatet, inhabitabili. vasta deinde iterum loca 60
beluae infestant, usque ad montem mari inminentem
nomine Tabim. longe ab eo Taurus adtollitur. Seres
intersunt, genus plenum iustitiae, et commercio quod
rebus in solitudine relictis absens peragit notissimum.
India non Eoo tantum adposita pelago, sed et ei 61
quod ad meridiem spectans Indicum diximus, et hinc
Tauri iugis, ab occidente Indo finita tantum spatium
litoris occupat, quantum per sexaginta dies noctesque
velificantibus cursus est; ita multum a nostris abducta

---

1. hiemen *A* 3. quan//quam *A* 4. proxime *A* proxima *x* 5. fulgore *A* fulgorem *x* 6. talgae *A*[1] *corr.* Talge *Reinoldius* 7. fertiles *A*[1] *corr.* fertilis *v* 10. aliquot *A*[1] *corr.* 13. eorum recursu *A* Eoum mare cursus *Pintianus* 15. adposita *A*[1] apposita *A*[2] ad Colida *Schottus* omnisues *A* ob nives *Mommsen* 17. sagae *A* Sacae *Schottus* 18. inhabitabile *A* 20. adtollitur *A*[1] attollitur *A*[2] 22. *post* peragit *interstitium sedecim litterarum* notissima *A* notissimum *Sanctius et adnexuit antecedentibus* 23. eo *A* Eoo *v* 24. spectat *A* spectans *x* 25. inde *A* Indo *x* tanto spatio *A* tantum spatium *x*

regionibus, ut in aliqua parte eius neuter septentrio
adpareat, aliterque quam in aliis oris umbrae rerum
62 ad meridiem iaceant. ceterum fertilis, et vario genere
hominum aliorumque animalium scatet. alit formicas
non minores maximis canibus, quas more gryporum
aurum penitus egestum cum summa pernicie adtin-
gentium custodire commemorant, immanes et serpentes,
aliqui ut elephantos morsu atque ambitu corporis ad-
ficiant; tam pinguis alicubi et tam feracis soli, ut in
eo mella frontibus defluant, lanas silvae ferant, ha-
rundinum fissa internodia veluti navia binos et quae-
63 dam ternos etiam vehant. cultorum habitus moresque
dissimiles. lino alii vestiuntur aut lanis quas diximus,
alii avium ferarumque pellibus; pars nudi agunt, pars
tantum obscena velati; alii humiles parvique, alii ita
proceri et corpore ingentes, ut elephantis etiam et ibi
maximis sicut nos equis facile atque habiliter utantur.
64 quidam nullum animal occidere, nulla carne vesci
optimum existimant, quosdam tantum pisces alunt.
quidam proximi parentes priusquam annis aut aegri-
tudine in maciem eant velut hostias caedunt, caeso-
rumque visceribus epulari fas et maxime pium est.
65 at ubi senectus aut morbus incessit procul a ceteris
abeunt, mortemque in solitudine nihil anxii expectant.
prudentiores et quibus ars studiumque sapientiae con-
tingit non expectant eam, sed ingerendo semet ignibus
66 laeti et cum gloria arcessunt. urbium quas incolunt,
sunt autem plurimae, Nysa est clarissima et maxima,
montium Meros Iovi sacer. famam hinc praecipuam
habent; in illa genitum, in huius specu Liberum

---

2. adpareat A^1 appareat A^2 3. iacent *A* iaceant *Vadianus* 5. minus *A* minores *x* maximas A^1 *corr.* (*fuit* maximis) maximis *x* gryporum A^1 gryphorum A^2 6. 7. adtingentium A^1 attingentium A^2 8. ut A^1 *corr.* atque A^1 *corr.* 10. 11. harundinum A^1 arundinum A^2 11. veluti *A* (*litteras* ti *add.* A^2) navita *A* navia *Vossius* 25. ei quibus *A* et quibus *x*

arbitrantur esse nutritum, unde Graecis auctoribus ut
femori Iovis insitum dicerent aut materia ingessit aut
error. oras tenent ab Indo ad Gangen Palibotri, a 67
Gange ad Colida, nisi ubi magis quam ut habitetur
exaestuat, atrae gentes et quodammodo Aethiopes. ab
Colide ad Tamum recta sunt litora, timidique populi
et marinis opibus adfatim dites. Tamus promunturium 68
est, quod Taurus adtollit, Colis alter Eoae partis an-
gulus initiumque lateris ad meridiem versi, Ganges
et Indus amnes. ille multis fontibus in Haemode
Indiae monte conceptus, simul unum alveum fecit, fit
omnium maximus et alicubi latius, quando angustissime
fluit decem milia passuum patens, in septem ora di-
spergitur. Indus ex monte Caroparnaso exortus et 69
alia quidem flumina admittit, sed clarissima Cophen,
Acesinum, Hydaspen, conceptamque pluribus alveis
undam lato spatio trahit. hinc paene Gangen magni-
tudine exaequat. post ubi saepe aliquot magnis flexibus
cinxit iugum ingens, iterum rectus solidusque descendit,
donec ad laevam dextramque se diducens duobus ostiis
longe distantibus exeat. ad Tamum insula est Chryse, 70
ad Gangen Argyre: altera aurei soli, ita veteres tra-
didere, altera argentei, atque ut maxime videtur aut
ex re nomen aut ex vocabulo fabula est. Taprobane
aut grandis admodum insula aut prima pars orbis
alterius *ut* Hipparcho dicitur, et quia habitatur, nec
quisquam circum eam isse traditur, prope verum est.

---

3. imo *A* Indo *x* 4. solida *A* Colida *Salmasius* ubi habitetur *A* ut habitetur *Schottus* 6. iolide *A* Colide *Pintianus* cudum *A* Tamum *scripsi* 7. adfatim A^1 affatim A^2 8. collis *A* Colis *Schottus* alter⟨ae⟩ *A* (*litteras in ras. add.* A^3) alter Eoae *scripsi* 10. 11. haemo meridie *A* Haemode Indiae *scripsi* 15. copen *A* Cophen *Barbarus* 16. agasinum *A* Acesinum *scripsi* 24. tabane prone A^1 tabane A^2 Taprobane *x* 26. ut *ante* Hipparcho *add. Curtius Wachsmuth* ipparchius *A* Hipparcho *Barbarus* sed quia *A* et quia *Perizonius* 27. esse *A* isse *Pintianus*

71 contra Indi ostia illa sunt quae vocant Solis adeo inhabitabilia, ut ingressos vis circumfusi aëris exanimet confestim, et inter ipsa ostia Patalene regio, ob aestus intolerabilis alicubi cultoribus egens. inde ad principia Rubri maris pertinet *Ariane et* ipsa invia atque deserta; humus cineri magis fit quam pulveri similis, ideoque per eam rara et non grandia flumina emanant, quorum Tuberonem et Arusacen notissima accipimus.

8
72 Rubrum mare Graeci, sive quia eius coloris est sive quod ibi Erythras regnavit Erythran thalassan appellant: procellosum asperum mare, profundum et magnorum animalium magis quam cetera capax. primo recedentis oras aequabiliter impellit, et ubi non intrat interius aliquantum patens sinus est. sed quas ripas inflexerat bis inrumpit, duosque iterum sinus aperit.
73 Persicus vocatur dictis regionibus propior, Arabicus ulterior. Persicus qua mare accipit utrimque rectis lateribus grande ostium quasi cervice conplectitur, dein terris in omnem partem vaste et aequa portione cedentibus magno litorum orbe pelagus incingens reddit
74 formam capitis humani. Arabici et os artius et latitudo minor est, maior aliquanto recessus et multo magis longa latera. init penitus introrsusque, dum Aegyptum paene et montem Arabiae Casium adtingat, quodam fastigio minus ac minus latus, et quo magis
75 penetrat angustior. ab his quae diximus ad sinum Persicum, nisi ubi Chelonophagi morantur, deserta sunt. in ipso Carmanii navigantium dextera positi sine veste ac fruge sine pecore ac sedibus piscium cute se velant, carne vescuntur, praeter capita toto

---

1. inde *A* Indi *x* 3. rara tenet *A* Patalene *Pintianus* 5. *post* pertinet *addidi* Ariane et 8. accepimus A^1 *corr. inter scribendum* (*fuit* accipimus, *quod cum Gustavo Parthey retinui*) 13. recedentis *sic A* ut *A* ubi *scripsi* iret *A* intrat *scripsi* 14. erat *A* est *scripsi* 16. propior A^1 *corr.* 17. ulterior A^1 *corr.* 24. adtingat A^1 attingat A^2

corpore hirsuti. interiora Cedrosi dehinc Persae habitant. Saetis per Carmanios, supra Sandis et Corios
effluunt. in parte quae pelagi ostio adversa est 76
Babyloniorum fines Chaldaeorumque sunt, et duo clari amnes Tigris Persidi propior, ulterior Euphrates.
Tigris ut natus est ita descendens usque in litora 77
permeat. Euphrates immani ore aperto non exit tantum unde oritur, sed et vaste quoque decidit, nec secat continuo agros, late diffusus in stagna, diu sedentibus aquis piger et sine alveo patulus, post ubi marginem rupit vere fluvius, acceptisque ripis celer et fremens per Armenios et Cappadocas occidentem petit, ni Taurus obstet in nostra maria venturus.
inde ad meridiem avertitur, et primum Syros tunc 78
Arabas ingressus non perdurat in pelagus, verum ingens modo et navigabilis, inde tenuis rivus despectus emoritur, et nusquam manifesto exitu effluit ut alii
amnes sed deficit. alterum latus ambit plaga quae inter 79
utrumque pelagus excurrit. Arabia dicitur, cognomen Eudaemon, angusta, verum cinnami et turis aliorumque odorum maxime ferax. maiorem Sabaei tenent partem, ostio proximam et *Carmaniis contrariam Macae. frontem quae inter ostia ostenditur silvae cautesque exasperant. aliquot sunt in medio insulae sitae, Ogyris quod in ea Erythrae regis monimentum
est magis clara quam ceterae. alterum sinum undique 80
Arabes incingunt. ab ea parte quae introeuntibus dextra est urbes sunt Charra et Arabia et Gadanus, in altera ab intimo angulo prima Berenice inter Heroopoliticum et Strobilum, deinde inter promun-

---

2. choros *A* Corios *Barbarus* 3. *post* effluunt *interstitium duodecim litterarum* 5. propior *A*[1] *corr.* 20. eudemon *A* 23. magnae *A* Macae *Barbarus* 25. gyris *A* Ogyris *Pintianus* 26. *post* sinum *quinque fere litterae erasae* 30. hieropoliticum *A* Heroopoliticum *Barbarus* ⟨et⟩ *ante* strobilum *A*[3]

turia Maenorenon et Coloba Philoteris et Ptolemais, ultra Arsinoë et alia Berenice, tum silva quae hebenum odoresque generat, et manu factus amnis, ideoque
81 referundus quod ex Nili alveo dioryge adductus. extra sinum, verum in flexu tamen etiamnum Rubri maris pars bestiis infesta ideoque deserta est, partem Panchai habitant, hi quos ex facto quia serpentibus vescuntur Ophiophagos vocant. fuere interius Pygmaei, minutum genus, et quod pro satis frugibus contra grues
82 dimicando defecit. sunt multa volucrum multa serpentium genera: de serpentibus memorandi maxime, quos parvos admodum et veneni praesentis certo anni tempore ex limo concretarum paludium emergere, in magno examine volantes Aegyptum tendere, atque in ipso introitu finium ab avibus quas ibidas appellant adverso agmine excipi pugnaque confici traditum est.
83 de volucribus praecipue referenda Phoenix, semper unica; non enim coitu concipitur partuve generatur, sed ubi quingentorum annorum aevo perpetua duravit, super exaggeratam variis odoribus struem sibi ipsa
84 incubat solviturque, dein putrescentium membrorum tabe concrescens ipsa se concipit atque ex se rursus renascitur. cum adolevit, ossa pristini corporis inclusa murra Aegyptum exportat, et in urbe quam Solis adpellant flagrantibus arae bustis inferens memorando funere consecrat. ipsum promunturium quo id mare cluditur Aceraunis saltibus invium est.

9
85 Aethiopes ultra sedent; Meroën habent terram, quam Nilus primo ambitu amplexus insulam facit: pars

1. collaca *A* Coloba *Vossius* philopteris *A* Philoteris *Barbarus* piomalis *A* Ptolemais *Barbarus* 4. referundus A^1 referendus A^2 5. veru A^1 verum A^2 etiam non *A* etiamnum *Pintianus* 10. deficit *A* defecit *x* 11. memorandis *A* memorandi *v* 13. paludium *sic A* 15. qua A^1 quas A^2 ibidas A^1 *corr.* 23. nascitur A^1 renascitur A^3 25. archiobustis *A (litteras* io *add.* A^3) arae bustis *scripsi*

quia vitae spatium dimidio fere quam nos longius agunt
Macrobii, pars quia ex Aegypto advenere dicti Auto-
moles: pulchri forma, atque corporis viriumque vene-
ratores, veluti optimarum alii virtutum. in illis mos 86
est cui potissimum pareant specie ac viribus legere.
apud hos plus auri quam aeris est: ideo quod minus
est pretiosius censent. aere exornantur, auro vincla
sontium fabricant. est locus adparatis epulis semper 87
refertus, et quia ut libet vesci volentibus licet Heliu
trapezan adpellant, et quae passim adposita sunt ad-
firmant innasci subinde divinitus. est lacus quo per- 88
fusa corpora quasi uncta pernitent: bibitur idem; adeo
est liquidus et ad sustinenda quae incidunt aut in-
mittuntur infirmus, ut folia etiam proximis decisa
frondibus non innatantia ferat sed pessum et penitus
accipiat. sunt et saevissimae ferae omni colore varii
lycaones et quales accepimus sphinges. sunt mirae
aves cornutae tragopanes et equinis auribus pegasi.
ceterum oras ad eurum sequentibus nihil memorabile 89
occurrit. vasta omnia vastis praecisa montibus ripae
potius sunt quam litora. inde ingens et sine cultoribus
tractus. dubium aliquandiu fuit essetne ultra pelagus,
caperetne terra circuitum, an exhausto fluctu sine fine se
Africa extenderet, verum et Hanno Carthaginiensis 90
exploratum missus a suis, cum per oceani ostium
exisset magnam partem eius circumvectus, non se mari

3. et qui *A* atque *Heyse* (*cf. Parthey p. 212*) parumque *A* viriumque *Bursian* 3. 4. venerati ores *A* veneratores *x* 6. 7. quam psis (aeris *scrib.*) est ideo quod minus est preciosius (pretiosius *scrib.*) A^2 *exceptis litteris* sius *in margine inferiore* 7. exorantur *A* exornantur *x* 9. 10. heliu trapezan A^3 *exceptis litteris* heli *in spatio vacuo* 10. 11. adfirmant A^1 affirmant A^2 11. ⟨est⟩ (*ante* lacus) A^3 16. ferae A^1 *corr.* 18. tragappomenes *A* tragopanes *Vinetus* equinis auribus et *A* et equinis auribus *Barbarus* 22. tractus *om. A add. x* 23. exhausta fractu *A* exhausto fluctu *Vossius* 24. verum et si *A* verum et *Pintianus* 26. exissut A^1 exisset A^2

sed commeatu defecisse memoratu rettulerat, et Eu-
doxus quidam avorum nostrorum temporibus cum La-
thyrum regem Alexandriae profugeret, Arabico sinu
egressus per hoc pelagus, ut Nepos adfirmat, Gades
usque pervectus est: ideo eius orae notae sunt aliqua.
91 sunt autem trans ea quae deserta modo diximus muti
populi et quibus pro eloquio nutus est, alii sine sono
linguae, alii sine linguis, alii labris etiam cohaerentibus,
nisi quod sub naribus etiam fistula est per quam
bibere avenis, et cum incessit libido vescendi, grana
singula frugum passim nascentium absorbere dicuntur.
92 sunt quibus ante adventum Eudoxi adeo ignotus ignis
fuit, adeoque visus mirum in modum placuit, ut am-
plecti etiam flammas et ardentia sinu abdere donec
93 noceret maxime libuerit. super eos grandis litoris flexus
grandem insulam includit, in qua tantum feminas esse
narrant toto corpore hirsutas et sine coitu marum sua
sponte fecundas, adeo asperis efferisque moribus, ut
quaedam contineri ne reluctentur vix vinculis possint.
hoc Hanno rettulit, et quia detracta occisis coria
94 pertulerat fides habita est. ultra hunc sinum mons
altus, ut Graeci vocant Theon *ochema*, perpetuis ignibus
95 flagrat. ultra montem viret collis longo tractu longis
litoribus obductus, unde visuntur patentes magis campi
quam ut perspici possint Panum Satyrorumque. hinc
opinio causae fidem cepit, quod cum in his nihil culti
sit, nullae habitantium sedes, nulla vestigia, solitudo
in diem vasta et silentium vastius, nocte crebri ignes

---

1. memoratur et tulerat A^1 *correxit* A^3 2. 3. lathamin *A* Lathyrum *Barbarus* 4. adfirmat A^1 affirmat A^2 10. avent sed *A* avenis, et *Ciacconius* 11. *post* dicuntur *interstitium septem litterarum* 15. noceri *A* noceret *v* licuerit *A* libuerit *x* 17. marum *sic A* 18. effe⟨ris⟩que *A* (*litteras in ras. add.* A^3) 19. ⟨ne⟩ A^3 20. ⟨hoc ha⟩nno *A* (*litteras in ras. add.* A^3) 21. ⟨ultr⟩a *A* (*litteras in ras. add.* A^3) 22. theon *A* Theon ochema *Barbarus* 23. ⟨ult⟩ra *A* (*litteras in ras. add.* A^3) longis A^2 *exceptis litteris* gis *in spatio vacuo*

micant, et veluti castra late iacentia ostenduntur,
crepant cymbala et tympana, audiunturque tibiae so-
nantes maius humanis. tunc rursus Aethiopes, nec 96
iam dites quos diximus, nec ita corporibus similes,
sed minores incultique sunt et nomine Hesperion. in
horum finibus fons est quem Nili esse aliqua credibile
est: Nuchul ab incolis dicitur, et videri potest non
alio nomine adpellari sed a barbaro ore corruptus.
alit et papyrum et minora quidem eiusdem tamen
generis animalia. aliis amnibus in oceanum vergenti- 97
bus solus in mediam regionem et ad orientem abit,
et quonam exeat incertum est. inde colligitur Nilum
hoc fonte conceptum actumque aliquandiu per invia
et ideo ignotum, iterum se ubi adiri possit ostendere;
ceterum spatio quo absconditur effici, ut hic alio cedere,
ille aliunde videatur exsurgere. catoblepas non grandis 98
fera, verum grande et praegrave caput aegre sustinens,
atque ob id in terram plurimum ore conversa apud
hos gignitur, ob vim singularem magis etiam referen-
da, quod cum impetu morsuque nihil umquam saeviat,
oculos eius vidisse mortiferum. contra eosdem sunt 99
insulae Gorgades, domus ut aiunt aliquando Gor-
gonum. ipsae terrae promunturio cui Hesperu ceras
nomen est finiuntur.

Inde incipit frons illa quae in occidentem vergens 10 100
mari Atlantico adluitur. prima eius Aethiopes tenent,
media nulli; nam aut exusta sunt aut harenis obducta
aut infesta serpentibus. exustis insulae adpositae sunt

---

5. hesperio *A* Hesperion *scripsi* 7. nunc *A* Nuchul *v* 8. adpellari A^1 appellari A^2 9. aliter pyrum *A* alit et papyrum *Vinetus* 13. hoc A^1 *corr.* 14. ad ea *A* adiri *x* 16. exsurgere A^1 exurgere A^2 17. praegrande *A* praegrave *Pintianus* 20. un//quam *A* 22. dorcades *A* Gorgades *Mariangelus* 26. abluitur *A* adluitur *v* 27. mediam *A* media *x* harenis A^1 arenis A^2 28. ⟨ex⟩ustis *A* (*litteras in ras. add.* A^2) adpositae A^1 appositae A^2

101 quas Hesperidas tenuisse memoratur. in harenis mons
est Atlas, de se consurgens, verum incisis undique
rupibus praeceps, invius, et quo magis surgit exilior,
qui quod altius quam conspici potest usque in nubila
erigitur, caelum et sidera non tangere modo vertice
102 sed sustinere quoque dictus est. contra Fortunatae
insulae abundant sua sponte genitis, et subinde aliis
super alios innascentibus nihil sollicitos alunt, beatius
quam aliae urbes excultae. una singulari duorum
fontium ingenio maxime insignis: alterum qui gusta-
vere risu solvuntur in mortem; ita adfectis remedium
103 est ex altero bibere. ab eo tractu quem ferae in-
festant proximi sunt Himantopodes inflexi lentis cru-
ribus, quos serpere potius quam ingredi referunt, dein
Pharusii, aliquando tendente ad Hesperidas Hercule
dites, nunc inculti, et nisi quod pecore aluntur ad-
104 modum inopes. hinc iam laetiores agri amoenique
saltus citro terebintho ebore abundant. Nigritarum
Gaetulorumque passim vagantium ne litora quidem
infecunda sunt, purpura et murice efficacissimis ad
105 tingendum, et ubique quae tinxere clarissima. reliqua
est ora Mauretaniae exterior, et in finem sui fasti-
gantis se Africae novissimus angulus, isdem opibus
sed minus dives. ceterum solo etiam ditior et adeo
est fertilis, ut frugum genera non cum serantur modo
benignissime procreet, sed quaedam profundat etiam
106 non sata. hic Antaeus regnasse dicitur, et signum
quod fabulae clarum prorsus ostenditur collis modicus
resupini hominis imagine iacentis, illius ut incolae

---

1. harenis A^1 arenis A^2 2. satis *A* Atlas *Pintianus* 4. 5. in nubil uerigitur A^1 in nubila erigitur A^2 5. 6. vertice sed A^1 *corr.* 13. scimantopodes *A* Himantopodes *Barbarus* 15. pharusi *A* 18. terote berini *A* citro terebintho *Reinoldius* zigritarum *A* Nigritarum *v* 21. tinguendum *A* ubique quod *A* ubique quae *Vossius* 27. nota *A* non sata *Vossius* antheus *A*

ferunt tumulus: unde ubi aliqua pars eruta est solent imbres spargi, et donec effossa repleantur eveniunt. hominum pars silvas frequentant, minus quam quos 107
modo diximus vagi, pars in urbibus agunt, quarum ut inter parvas opulentissimae habentur procul a mari Gilda, Volubilis, Banasa, propius autem Sala et Lixos flumini Lixo proxima. ultra est colonia et fluvius Gna et unde initium fecimus Ampelusia in Nostrum iam fretum vergens promunturium, operis huius atque Atlantici litoris terminus.

---

1. solet *A* 6. gildavo dubritania *A* Gilda Volubilis Banasa *scripsi* proprius A^1 propius A^2 lixio *A* Lixos *scripsi* 7. limo *A* Lixo *Tzschucke* 8. anpelusia *A*

INDEX